

Det här verket har digitaliserats vid Göteborgs universitetsbibliotek.
Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den OCR-tolkade texten kan innehålla fel och därför bör man visuellt jämföra med verkets bilder för att avgöra vad som är riktigt.

This work has been digitised at Gothenburg University Library.
All printed texts have been OCR-processed and converted to machine readable text.
This means that you can search and copy text from the document. Some early printed books are hard to OCR-process correctly and the text may contain errors, so one should always visually compare it with the images to determine what is correct.

HERTHA

TIDSKRIFT FÖR DEN SVENSKA
KVINNORÖRELSEN
UTGIVEN AV FREDRIKA-BREMER-FÖRBUNDET
❧ REDAKTÖR: ELLEN KLEMAN ❧

ÅRGANG 10
APRIL—MAJ
1923

ALLA DAMER BÖRA BEAKTA

vårt utomordentligt rikhaltiga urval av
eleganta och välgjorda

KAPPOR, DRÄKTER OCH ULSTRAR

FÖR PROMENAD OCH SPORT

KLÄNNINGAR i säsongens mest stilfulla modeller.
Dam-Linnevaror i finaste kvaliteter och mönster.

PAUL U. BERGSTRÖMS A.-B.
74 DROTTNINGGATAN 74 :: DAMKONFEKTIONEN 1 tr.

PASSFORMEN

å alla NK:s konfektionsvaror är så
fulländad, att man med fördel köper
dessa i stället för skraddarsydda kläder

A/B NORDISKA KOMPANIET

ADVOKATFIRMAN

ANDÉN & STAËL VON HOLSTEIN

Innehavare: Jur. Kand. EVA ANDÉN

Ledamot av Sv. Adv. Samf.

Rikstel.
75 76

Jur. Kand. MATHILDA STAËL VON HOLSTEIN
LILLA VATTUGATAN 14, 1 tr., vid Brunkebergstorg

Allm. Tel.
Norr 183 36

Testamenten, boutredningar, äktenskapsförord, familjerättssaker, hyres-
ärenden, fastighetsförvaltning, juridiska uppdrag av alla slag.

Även skriftliga förfrågningar besvaras.

A.-B. John V. Löfgren & C:o

Kungl. Hovleverantör

Riks 429 Fredsgatan 3 Stockholm A. t. N. 5048

Sverges äldsta, största och
bäst renommerade specialaffär i
Siden- och Ylle-
kläningstyger

Prover till landsorten sändas gratis
och franco

Telefon
539
Malmö

Perseus

Siden & Manu- fakturaffär

Alltid nyheter i största urval

HERTHA

ÅRGÅNG X

APRIL—MAJ 1923

HÄFTE 4—5

Kvinnas behörighet till statstjänst.

Utskottsutlåtandet.

Riksdagsbehandlingen av förslaget till lag angående kvinnas behörighet till statstjänst och annat allmänt uppdrag, för vilket förslag redogjordes i Herthas marshäfte, har kommit att draga ganska långt ut på tiden. Sedan den kungl. propositionen i början av februari framlades, har icke blott den största delen av riksdagssessionen gått till ända, utan även den regering, som gjorde framställningen, har hunnit nedlägga sitt ämbete och efterträtts av en annan. Frågan närmar sig emellertid nu sitt avgörande och utskottsutlåtandet med åtföljande reservationer har kommit på kamrarnas bord.

I år liksom i fjol har propositionen varit behandlad av sammansatt stats- och första lagutskott. Högerns och bondeförbundets representanter ha liksom förra året gått på avslag, föl-

jande hr Reuterskiölds motion, under det att den liberala ledamoten och de socialdemokratiska accepterat Kungl. Maj:ts proposition helt eller med någon reservation. På så sätt står utskottet uppdelat i två hälfter av vilka den ena säger nej och den andra säger ja. Den förseglade sedeln har måst tillgripas och denna har i år utfallit till nejsägarnas favör, varför utskottet fått en avstyrkande majoritet.

Denna avstyrkande grupp motiverar sin ställning till lagförslaget därmed att utredningen angående kvinnliga befattningshavares avlönings- och pensioneringsförhållanden ännu icke blivit slutförd. Som bekant väntas resultatet av denna utredning först längre fram i år. »Det torde icke vara lämpligt», heter det i utlåtandet, »att riksdagen fattar bindande beslut i

denna viktiga fråga, utan att material föreligger för bedömande av därmed förenade ekonomiska förhållanden. Med hänsyn till det nära sambandet mellan dessa frågor kan givetvis ställningstagandet till spørsmålet om åtminstone vissa statstjänsters öppnande för kvinnor bliva beroende på, huru de kvinnliga tjänstnehavarnas avlönings- och pensioneringsförhållanden komma att ordnas.» Genom detta resonemang och antydningar om vissa praktiska svårigheter, som ur lönerogleringssynpunkt förmodas skola uppstå av behörighetslagens antagande i förväg, motiveras avslagsyrkandet.

Sammansatta utskottets fem socialdemokratiska ledamöter ha i en gemensam, kortfattad reservation yrkat bifall till Kungl. Maj:ts proposition. Denna innebär, såsom bekant, utom själva lagförslaget förslag till stadgande att lagen skall träda i kraft på tid, som av konung och riksdag bestämes, d. v. s. då löne- och pensioneringsvillkor för kvinnliga befattningshavare blivit fastställda.

En utförlig reservation har av hr C. G. Ekman fogats till utskottsutlåtandet. Reservationen, som i stort sett, är en tillstyrkan av den kungl. propositionen, vänder sig emot utskottsmajoritetens avslagsyrkande. »Det lär icke med fog kunna göras gällande, att ett ställningstagande till spørsmå-

let om vilka statstjänster, som skola öppnas för kvinnor, skulle bliva beroende på huru de kvinnliga tjänstnehavarnas avlönings- och pensioneringsförhållanden komme att ordnas. De rent statsfinansiella synpunkter, som böra anläggas vid bedömande av sistnämnda spørsmål, kunna nämligen icke bliva avgörande för frågan till vilka statstjänster tillträde över huvud skall beredas kvinnor.» I olikhet med den utskottshalva, som dikterat huvudutlåtandet, ser reservanten intet hinder ur lönerogleringssynpunkt för att lagen framdeles träder i kraft på en gång för statsförvaltningen i dess helhet. Vidare framhåller hr Ekman att den nu pågående utredningen av lönefrågan och därmed sammanhängande spørsmål skulle underlättas, om behörighetsfrågan vid denna riksdag vinner sin lösning. Av betydelse är även, att de unga kvinnor, vilka bereda sig för inträdande i statstjänst, snarast möjligt erhålla besked om vilka befattningar, som framdeles komma att stå öppna för dem.

I ett fall gör hr Ekman en avvikelse från det kungliga förslaget. Han delar nämligen i viss mån de betänkligheter, som framkommit mot att kvinnorna nu erhåller tillträde till domare-tjänster, och särskilt sådana tjänster, varmed är förenad skyldighet att utöva ordförandeskap i häradsrätt. Dessa reservantens betänkligheter äro

föranledda av att de unga juristerna i de flesta fall för sin praktiska utbildning behöva få tillfälle att på förordnande sköta häradshövdingeämbete. Reservanten befarar att de brister, som vidlåda det nuvarande systemet i fråga om lantdomareförordnanden, skulle bli ännu mera framträdande om även kvinnor, utan någon grundligare prövning av deras förutsättningar för uppgiften än den nu allmänt gängse, skulle kunna förordnas. Från denna utgångspunkt framställer han förslag att Kungl. Maj:t erhåller befogenhet att meddela särskilda föreskrifter i fråga om villkoren för kvinnas tillträde till domartjänst, med vilken är förenad skyldighet att föra ordet i underrätt å landet, och att ett särskilt moment av detta innehåll fogas till behörighetslagens § 2. Reservanten anser att med avseende på innebörden av sådana föreskrifter riksdagen ej skall ange mera bestämda direktiv. Enligt hans uppfattning bör det emellertid komma under övervägande, huruvida villkoret för kvinnas behörighet att hålla all-

Behörighetslagen antagen!

Förslaget till lag om kvinnas behörighet till statstjänst och annat allmänt uppdrag bifölls den 16 maj av riksdagen, av första kammaren med 70 röster mot 65, av andra kamma-

mänt tingsammanskrade bör utom den vanliga ålderskompetensen vara fullgörande av viss tjänstgöring i hovrätt eller rådhusrätt förutom viss tids tjänstgöring i domsaga.

När förslaget till behörighetslag förra året var föremål för riksdagsbehandling, hade hr Ekman även då en särmening i domarefrågan. Detta tidigare förslag gick ut på att häradshövdingeämbetena skulle helt stängas för kvinnor. I jämförelse härmed måste det erkännas att hr Ekmans reservation av i år avgjort innebär en modifikation till det bättre. Även om på den av reservanten nu föreslagna linjen betydande svårigheter helt visst skulle komma att uppstå för de kvinnliga juristernas praktiska utbildning, utgör denna väg dock en möjlighet för kvinnor till förvärvande av full kompetens för den juridiska banan.

Det är med stor spänning, som man emotser behandlingen i kamrarna av behörighetslagen. De för saken intresserade kvinnorna önska och förvänta en positiv lösning av frågan.

AXIANNE THORSTENSON.

ren med 123 röster mot 74. Frågan om domaretjänster löstes enligt det Ekmanska förslaget. I ett senare häfte skall Hertha återkomma till innebörden av det sålunda fattade riksdagsbeslutet.

Romkongressen.

Det är som bekant i Rom Internationella Kvinnorösträttsalliansen samlar sina skaror denna gång. Och det är i flera fall ytterligt långväga resande som bebådas dit. När Signor Mussolini, som antagit inbjudan att stå som kongressens hederspresident, vid det högtidliga öppnandet av denna håller sitt utlovade hälsningstal till de församlade kongressdelegerade i Senatorernas Palats på Kapitolium den 14 maj, komma att vid sidan av de europeiska ländernas och Förenta staternas representanter synas delegerade från Canada, Newfoundland, Sydamerikanska stater, Sydafrika, Australien, Egypten, Palestina (Judiska kvinnors rättsallians), Indien, Ceylon, troligen även Kina och Japan.

Den italienska organisationskommittén har haft ett drygt arbete på sina skuldror, och presskommittén har satt i gång en storartad propaganda genom de dagliga tidningarna. Den har också haft den tillfredsställelsen att som vänliga förespråkare av kongressen kunna nämna så betydande blad som *Epoca*, *Giornale di Roma*, *Messaggero*, *Tribuna*, *Avanti*. Självfallet är att kvinnotidningarna, *La Donna*, *Vita Femminile*, *Giornale della Donna* m. fl., varit fyllda av artiklar för och om kongressen.

Det är i Palazzo dell' Esposizione vid via Nazionale som de egentliga kongressförhandlingarna komma att hållas. Kommittésammanträdena, som

börja redan den 11 maj, hållas däremot i Hotel Quirinal, där också Mrs Chapman Catt och flertalet av styrelsen residera.

De stående kommittéerna, som skapades med Genèvekongressens beslut 1920 att vid sidan av alliansens ursprungliga uppgift att arbeta för den kvinnliga rösträttens genomförande i de skilda länderna upptaga propagandarbete för genomförandet av likstälighet mellan kvinnor och män även i annat hänseende, socialt och legislativt, sammanträda nu för behandling av frågorna: lika lön — lika arbete, lika moral, gift kvinnas nationalitet samt moderskapsunderstöd och det utomäktenskapliga barnets ställning. Som ordförande i dessa fyra kommittéer fungera dr M. Ancona, Italien, M:me de Witt Schlumberger, Frankrike, Miss C. Macmillan, England, och Miss Eleanor Rathbone, England.

De diskussioner som utöver ordnandet av alliansens egna angelägenheter väl komma att tilldraga sig största intresset bli tvivelsutan de som stå på programmet på «rösträttsberättigade kvinnors dag», onsdagen den 16. Denna dag sitter fröken Annie Furuhielm, Finland, med anciennitetsrätt som röstberättigad europeiska, som ordförande. Diskussionerna komma att röra sig om kvinnornas ställning till existerande politiska partier, huruvida bildandet av särskilt kvinnoparti vore

önskvärt, om speciella organisationer borde bildas för lancerandet av kvinnliga kandidater vid valen, m. m. Den dag avslutas med ett offentligt kvällsmöte, då kvinnliga riksdagsledamöter från olika länder äro talare. Ännu en fråga av intresse, som kommer upp, är sista dagens överläggningar om planerat samarbete mellan Internationella kvinnorådet och Alliansen.

Sverges representation.

Romkongressen betyder Fredrika Bremer-Förbundets första företrädande vid Internationella kvinnorösträttsalliansens sammanträden. Sedan 1922 delar förbundet med Svenska kommittén för Internationellt Rösträttsarbete

representationen för Sverige. Som förbundets delegerade komma fru Lilly Hellström, fröken Ellen Kleman, fröken Anna Ljungberg och fröken Stina Quint att närvara vid kongressen, med fröken Kleman som delegationens ordförande.

Svenska Kommitténs för Internationellt Rösträttsarbete delegation består av fruarna Nina Benner-Andersson, Frigga Carlberg, Ellen Hagen, Anna Wicksell och Ester Åkesson-Beskow, med fröken Hanna Wijnblad h som suppleant.

Fru Frigga Carlberg reser ävenledes i egenskap av svenska regeringens representant vid kongressen.

Gift kvinnas medborgarskap.

E av de viktigaste frågor, på vars lösning den internationella kvinnorörelsen är inriktad, torde vara frågan om gift kvinnas medborgarrättsliga ställning. På kongresser och inom föreningar ha önskemål utformats och framlagts utan att dock tidigare dessa önskemål tyckas hava gjort något intryck på herrar lagstiftare. Frågan är svår, särskilt därigenom att om den nationellt skall lösas olika länders lagar i detta hänseende äro avhängiga av varandra.

I samma mån som den mellanfolkliga samfärdseln utvecklats och det blivit allt vanligare att man söker sin

utkomst i och bosätter sig i andra länder och där bildar familj har det visat sig, att de gamla systemen för förvärv och förlust av statsborgarskap, som byggde på stabilitet och varaktighet i förhållandena, behöva reformeras.

Dessa förhållanden och de med den nuvarande lagstiftningen förknippade olägenheterna blevo fullt klara i och med världskriget, och därigenom skapades även förutsättningarna för en ändrad lagstiftning. Att uppfattningen angående räckvidden av önskvärda ändringar snabbt utvecklats torde framgå av den följande redogörelsen för det lagförslag angående förvär-

vande och förlust av medborgarrätt som nyligen behandlats i riksdagen.

År 1912 skrev riksdagen till K. M:t och begärde utredning och förslag till ändring i gällande bestämmelser i syfte att såsom regel svenska statsborgare ej utan sin egen vilja och vetenskap förlorade sitt svenska statsborgarskap. Därmed åsyftades ändring av den s. k. tioårslagen, varigenom svensk medborgare genom oavbruten tioårig vistelse i utlandet kunde förlora sin medborgarrätt, alltså en partiell ändring och icke någon mera radikal omarbetning. En omarbetning kom emellertid till stånd i samarbete med Norge och Danmark och resultatet förelåg i ett lagförslag som framlades i slutet av år 1921.

Den fråga som närmast intresserade kvinnorna var givetvis gift kvinnas medborgarskap. Enligt gällande rätt följer här kvinnan «mannens stånd och villkor». Såsom en biperson i familjerättsligt hänseende förvärfvar hon genom giftermålet sin mans medborgarskap, förändras detta, följer hon med, oavsett i vilket land hon har sitt hemvist, ja, gifter hon sig med en medborgarrättslös man, sådana finnas, blir även hon utan medborgarskap då hon genom ingående av äktenskap med icke svensk man förlorar sin svenska medborgarrätt.

Kvinnornas krav hade hittills främst gått ut på rätt att oaktat äktenskap med utländsk man kvinna skulle få bibehålla sitt medborgarskap, om hon kvarbor i sitt hemland. Detta hade så tillvida beaktats i lagförslaget, att det föreslagits: dels att svensk

kvinna ej förlorar sin svenska medborgarrätt, därest hon gifter sig med en man, som ej är medborgare i något land; dels att om mannen under bestående äktenskap förvärfvar utländsk medborgarrätt, hans hustru och barn förlora sin svenska medborgarrätt först när de taga sitt hemvist i det land, vars medborgarrätt förvärfvats av mannen; dels att om utländsk man förvärfvar svensk medborgarrätt, sådan medborgarrätt förvärfvas av hans hustru och minderåriga barn först när de inflytta till Sverige och ej förvärfvas av hemskild hustru eller av de hans barn, som efter hemskillnad eller äktenskapsskillnad kvarstå under moderns vårdnad; dels att om en mor återförvärfvar sitt svenska medborgarskap, svenskt medborgarskap jämväl tillfaller hennes barn, om hon är änka, hemskild eller hennes äktenskap är upplöst, förutsatt att barnen äro under hennes vårdnad; dels att genom dispens möjlighet beredes kvinna, som genom äktenskap med utländsk undersåte förlorat sitt svenska medborgarskap, att efter återinflyttning till Sverige lättare än enligt vanliga regler återförvärva sitt svenska medborgarskap.

Enligt förslaget skulle således en gift kvinna ej undantagslöst behöva följa sin man i medborgarrättsligt avseende därest han under bestående äktenskap förvärfvade utländsk medborgarrätt eller blev svensk statsborgare. Vid äktenskaps ingående skulle hon däremot såsom förut genom gifte med utländsk man förlora sitt

svenska medborgarskap, förutsatt att mannen ej vore medborgarrättslös, och utländska genom gifte med svensk man bliva svensk medborgare.

Häremot har Fredrika-Bremer-Förbundets styrelse vänt sig i en skrivelse till Kungl. Maj:t, vari förbundet särskilt framhöll de olägenheter, som kunna uppstå för en svensk kvinna, därest hon efter giftermål med utländsk man kvarbodde i sitt hemland. Förbundet anförde i detta hänseende: »Hon har icke förlorat samhörigheten med sitt fosterland, men hon berövas sin rösträtt, hon blir ogynnsammare ställd i beskattningshänseende, hon är utesluten från den hjälp det allmänna kan giva vid sjukdom, vid behov av fattigunderstöd m. m., och hon blir i flera viktiga avseenden underkastad främmande lag, vilket för henne ofta nog kan komma att medföra väsentliga svårigheter. Detta senare framhålles i motiven såsom skäl för att svensk kvinna ej bör förlora sin svenska medborgarrätt vid hennes mans förvärv av utländsk medborgarrätt förrän hon tager sitt hemvist i dennes nya hemland. Med alldeles särskild styrka har under krigsåren framträtt de svårigheter av olika slag, som drabba en gift kvinna med annan medborgarrätt än det lands, varest hon har sitt hemvist. Oaktat hon varit född i landet och alltid bott därstädes, har hon t. ex. på grund av sitt genom äktenskap förvärvade utländska medborgarskap blivit internerad, om hon ej lyckats fly till det för henne främmande landet, och utsatts för svåra obehag. På grund av dessa ge-

nom kriget kunna erfarenheter framstå kvinnornas krav därpå, att de först genom tagande av hemvist i det land, varest de genom sitt äktenskap med utlänning förvärva medborgarrätt, såsom fullt berättigade.»

Den ursprungliga k. propositionen följde lagförslaget. Departementschefen uttalade emellertid sin förståelse för förbundets krav, men ansåg att ej Sverige ensamt kunde införa en sådan bestämmelse utan att den sak förbundet ville främja — den gifta kvinnans frigörelse i visst fall från sitt beroende av mannen i medborgarrättsligt avseende — skulle bli bättre betjänt därmed, att den svenska regeringen toge initiativ till att bringa frågan inför nästa Haagkonferens.

Förbundets förslag blev emellertid välvilligare upptaget i lagrådet, ja, detta gick längre än vad förbundet vågat föreslå och förordade en radikal förändring av gällande rätt. Lagrådets yttrande må anföras såsom ett glädjande bevis på att våra lagstiftare taga konsekvenserna av vår nya giftermålsbalk.

»I själva verket synes med det kvinnan numera tillerkända rättsliga oberoendet den ståndpunkt 1894 års lag och, i stort sett, även det föreliggande förslaget intager beträffande medborgarrätt för gift kvinna knappast vara förenlig. Att en svensk kvinnas giftermål med en utlänning i och för sig skall medföra, att hon förlorar sin svenska medborgarrätt, måste numera framstå såsom en obehörig inskränkning i kvinnans självbestämmningsrätt, en inskränkning, som

ter sig särskilt orättmätig för sådant fall, att kvinnan kvarbor i sitt gamla hemland, varest hon före giftermålet idkat näring eller innehaft medborgliga uppdrag eller anställning, som kräver svenskt statsborgarskap. Därmed att kvinnan frivilligt trätt i gifte är ej sagt, att hon velat avstå sin förutvarande medborgarrätt; ej så sällan torde kvinnans intresse för det gamla hemlandet föga förringas av giftermålet. Hårt synes jämväl vara, att en svensk kvinna, som gift sig med utländsk man men kvarbor här i landet, icke skall, då hon bliver änka eller eljest kommer att sakna mannens stöd, kunna påräkna sitt forna hemlands skydd och ej ens hava ovillkorlig rätt att där vistas. Å andra sidan finnes för Sverige föga anledning att omhändertaga en i utlandet med svensk man gift utländsk kvinna, som efter ett kort äktenskap blivit änka eller vars äktenskap eljest blivit upplöst, utan att makarna här i landet tagit hemvist. Och någon naturlig rätt synes icke föreligga för en utländsk kvinna, som vid eller efter sitt giftermål inflyttat till Sverige, att omedelbart allenast till följd av giftermålet bliva delaktig av en svensk medborgares politiska rättigheter.»

Den k. propositionen upptog lagrådets förslag ifråga om att svensk kvinna ej skulle förlora sitt svenska medborgarskap genom gifte med utländsk man förrän hon tager hemvist i mannens hemland och införde även bestämmelser, varigenom gift kvinna lättare än i det ursprungliga förslaget skulle kunna återförvärva förlorad

medborgarrätt. Och så var detta förslag framme vid riksdags- och utskottsbehandling.

Utskottet omredigerade förslaget ytterligare enligt den av lagrådet uttalade meningen. Reservation mot utskottets förslag förelåg emellertid av fyra dess ledamöter från första kammaren med yrkande om avslag å lagen och detta blev även denna kammares beslut. I andra kammaren antogs lagen.

De fyra reservanterna anföra delvis olika motivering för ett gemensamt avslagsyrkande. Bidragande till lagens fall har givetvis varit såväl vissa inkonsekvenser emellan de olika föreslagna bestämmelserna, som befarade svårigheter vid lagens tillämpning på grund av vissa otydligheter i ordalagen, som ock önskvärdheten av ett fortsatt skandinaviskt samarbete, men huvudskälet torde hava varit att den gifta kvinnan i vissa hänseenden fortfarande intog ställningen såsom «biperson», att den nya principen om att kvinnas medborgarskap ej skulle påverkas av äktenskaps ingående ej följdriktigt genomförts. Reservanterna, herrar Reuterskiöld, Lyberg, Hellberg och P. E. A. Jonsson betona detta med all tydlighet, och det underströks ytterligare i debatten av bl. a. landshövding Hammarskjöld och fröken Hesselgren.

Så har det hänt att ett lagförslag inefattande reformer, som visserligen icke fullt förverkligade kvinnornas önskemål men som dock sträckte sig så långt som vi över huvud taget vågade hoppas, föll i första kammaren

på grund av att reformen ej var fullständig.

En sådan utgång kan betyda ett uppskov på lång tid. I detta fall torde man icke behöva befara det, då nu gällande lagar på området äro så gamla och otidsenliga att de kräva snar ändring. Vi hava alltså grundad anledning antaga att frågan fallit framåt och våga till och med hoppas, att Sverige i förening med de nordiska länderna skola bland de gamla kulturländerna i Europa vara de första som genomföra de internationella kraven på självständig ställning i medborgarrättsligt avseende för de gifta kvinnorna.

MATHILDA STAËL VON HOLSTEIN.

Kringblick.

Exotiska framgångar. Brasilien hör till de främmande och exotiska länder där kvinnorörelsen nu låter tala om sig. En grupp högt bildade kvinnor står i ledningen, och det hela föres framåt med målmedvetenhet och energi. Men så har man också Mrs Chapman Catt som första motor. Vid den pan-amerikanska kvinnokongressen förliden vår i Baltimore, vars syfte var att bilda en all-amerikansk kvinnosammanslutning för att stimulera kvinnosaksarbetet i Syd- och Centralamerika samt Mexico, förmåddes Mrs Catt att åtaga sig presidentskapet för den då också startade stora sammanslutningen. — Som bekant gör Mrs Catt också någonting när hon engagerat sig i en sak!

Nu har hon varit nere i Brasilien på inspektionsresa och funnit en utomordentligt väl organiserad brasiliansk gren av den stora pan-amerikanska föreningen med miss Bertha Lutz i spetsen. Denna brasilianska förenings första årskongress gick också av stapeln under mrs Catts närvaro och till den hade nio

av republikens tjugu stater sänt officiella delegerade. Uppfostran, barnskydd, lagstiftning för kvinnor, pan-amerikanism och rösträtt för kvinnor voro de frågor som stodo på programmet.

Det stora rösträttsmötet en afton med senator Loura Mueller som ordförande var kongressens stora succès. Senator Mueller intar en särdeles framskjuten ställning och nämnes som eventuell blivande president av Brasilien. Såväl han som senator Lopes Goncalves, ordförande i den parlamentskommitté som har en föreliggande rösträttsproposition till behandling, samt en framstående brasiliansk jurist utlovade sitt stöd av brasilianskornas rösträttskrav.

Aftonens betydelse underströks av en enastående händelse följande dag. Inom senaten finnes en diplomatisk kommitté som har till uppgift att mottaga »framstående främlingar». För första gång i Brasilien tyddes denna formulering till att omfatta även bemärkta kvinnor, och mrs Catt med sina resekamrater, två amerikanskor från New York och fröken Rosa Manus, Holland, inviterades till besök i senaten, en inbjudning som för övrigt utsträcktes till den nyss vid kongressen bildade brasilianska kvinnliga rösträttsföreningen. Senatens vice president Coineba och ett antal senatorer mottogo gästerna, som till mrs Catts ära hälsades välkomna på engelska, varpå en skål för lycklig och snabb utgång av föreningens arbete utbringades och dracks i skummande champagne. — »Det faktum», skriver mrs Catt i *The International Woman Suffrage News*, »att jag och flera andra drack skålen i mineralvatten torde knappast fördröja segern.»

Den synes också vara bra på väg. Rösträttsbilen har redan lyckligen passerat båda kamrarna, men för att bli lag måste den ännu tvenne gånger antagas av parlamentet, och därefter sanktioneras av presidenten. Den står nu inför sin andra behandling i senaten, och efter allt att döma med samma lyckliga resultat som föregående gång.

Mrs Catt hade i övrigt glädjen att närvara vid startandet av ett par lokala rösträttsföreningar, i staten Rio i Petropolis och i staten San Paulos' huvudstad med samma namn.

Rumänisk gest. Madame Eugenia de Reuss Ianculescu, ordförande i Rumäniska förbundet för kvinnornas rättigheter har haft en besvärlig tid men till sist klarat situationen med en gest värd att minnas. I brev till Mme Maria Vêrone, ordföranden i La Ligue française pour le droit des femmes, publicerat i sista numret av denna förenings tidskrift, skriver hon och beklagar sig över att man i Rumänien haft samma litterära bekymmer som i Frankrike med La Garçonnel Den rumäniske syndabocken till författare, vars namn för övrigt ej nämnes, hade producerat en bok med titeln Kvinnan sådan hon är. Vad var att göra inför slikt? Jo, berättar Mme Ianculescu, »jag har svarat författaren i en offentlig föreläsning, efter vilken jag brände boken i publikens närvaro, vid ackorderna av Beethovens sorgmarsch.»

Vem tvivlar efter detta på sedligheten i Rumänien!

Sarojini Naidu i stadens råd. Bombay har haft stadsfullmäktigeval — och nu sitter den hinduiska diktarinna med den melankoliskt själfulla blicken och med sin allt medryckande vältalighet i stadens råd, i sällskap med ännu två hinduiskor och en europeiska. Det är 4 av 102 stadsfullmäktigemedlemmar, men den som sett och hört Sarojini Naidu tvivlar på att undervikten av kvinnor är så betydande som själva siffrorna ange.

Åter kvinnofrigörelsens segertåg i de exotiska länderna! Bombay är för övrigt inte första erövrade valplatsen i Indien. Redan förlidet år tog den första hinduiskan sin plats i Madras stadsfullmäktige, och Malabar-, Salem- och Bellarydistrikten ha vardera en kvinna i sitt Taluk eller municipalråd.

Svenska Kvinnornas Nationalförbund.

Tisdagen den 24 april höll Svenska kvinnornas Nationalförbund sitt årsmöte i Stockholm. Sedan styrelse- och revisionsberättelser föredragits och decharge beviljats centralkommittén förrättades val, varvid centralkommittén i sin helhet återvaldes och således fortfarande består av: fru Bertha Norden-son, dr Malin Wester-Hallberg, fru Elisif Théel, dr Ingegerd Palme, fröken Ellen Kleman, fröken Elsbeth Fehrmann, jur. kand. Elin Rydeberg och fru Anna Lisa Hallberg.

Till medlemmar i de internationella permanenta kommittéerna omvaldes dr Inez Laurell, fröken Margit Malmsten, fru Sigrid Molin, jur. kand. Mathilda Staël von Holstein, fröken Ellen Terserus, fru Elisif Théel, fröken Axianne Thorstenson, fröken Sigrid Ulrich och nyvaldes efter fru Louise Lombard och fröken Ina Rogberg, vilka undanbett sig återval, i freds- och skiljedomskommittén fröken Anna Kleman och i kommittén för lika moral och bekämpande av handel med kvinnor dr Malin Wester-Hallberg.

Till revisorer omvaldes fröken Anna Lewin och nyvaldes fröken Elin Rheborg efter fröken Margit Forsell, som avgått; till revisorssuppleant omvaldes fröken Sigrid Ulrich.

Till S. K. N:s representant vid Internationella kvinnorösträttskongressen i Rom utsågs fröken Ellen Kleman.

Mötet avslutades med en redogörelse av fröken Axianne Thorstenson för hur frågan om kvinnors tillträde till statsämbeten och -tjänster utvecklats sig hos oss och utsiktorna för behörighetslagens behandling i riksdagen.

Kvinnors tillträde till prästerliga tjänster.

Diskussionsinlägg vid F.-B.-F:s Stockholmskrets' offentliga möte den 21 mars.

Fil. d:r Lydia Wahlström har under årtal modigt och outtröttligt kämpat för kvinnors tillträde till prästämbetet. Men var äro de kvinnliga teologerna, vilkas talan hon för, och varför sjunka de in i en till synes lika obskyr som orubblig tystnad? — så har kanske mer än en frågat sig under polemiken i ämnet.

Själv kom jag att bli den kvinna som först bröt isen i fråga om de teologiska examina, och här står jag nu till svars — i en situation, som påminner om den gamla österländska sagan: kungen, som skulle få bot, därest han fick bära en förnöjd människas skjorta. Ty: när den sökta varelsen upphittades, befanns den för sin del aldrig ha haft behov av det erforderliga plagget! Det är med en vemodig humor jag drar parallellen med sagan. Ty likavisst som det var av inre nödvändighet jag drevs att förvärva de insikter i kristendomens ursprung, historia och tankevärld, som bruka berättiga en man till prästvigning, skulle jag av samma inre nödvändighet drivas att avstå, ifall det gjordes mig möjligt att erhålla officiell prästerlig tjänst.

Icke som om jag skulle mena, att det på någon enda punkt bör ställas yttre skrankor och bommar mot kvinnoandens villighet att tjäna samfundet, där individuella anlag eller framför allt personlig kallelse visa en tydlig

väg. Ej heller kan jag annat än med doktor Wahlström finna, att kyrkan, i den mån den verkligen är evangelisk, konsekvent borde kräva kvinnosjälar- nas direkta tjänst såväl som männens. Ja, jag skulle än mera skärpa en fråga: varav kan det väl manne komma sig, att medeltidskyrkan hade förmånen av Chiaras, Birgittas, Caterinas av Siena och ännu flere märkeskvinnors själasörjarskap, såsom sådant erkänt av både präster och lekmän, under det att särskilt lutherdomens kyrkohistoria lider sådan brist på religiösa märkeskvinnor nog kända att ställa in bland dess långa längder av berömda teologer och predikanter?

Jag vet dock, att också i vår värld givits kvinnor, vilkas kärleksfulla väsen, liksom deras personliga inre kamp, fått föda själar till liv, änskönt de icke fingo äran räknas som »medkämpar i evangelium». Och för min egen del är jag av djupaste övertygelse förvissad att ingen yttre vigsel eller officiell ämbetsvärdighet kan vare sig ersätta bristen på eller förstärka befintligheten av det inre ofrånkomliga nödgande, som allena berättigar ett väsen att tala och handla å Guds vägnar.

Utifrån en rent privat övertygelse skulle jag emellertid ej anse mig ha rätt att begära uppmärksamhet. Utifrån en sådan borde jag endast som hittills i all tysthet arbeta vidare på

den väg jag fått att gå, utan att blanda in min stämning i ett spörsmål, där själva problemställningen ligger så annorlunda till än min egen. Men nu gives det även en annan allmängiltig synpunkt för frågans bedömning, i detta ögonblick, då kvinnorörelsen med sin underström av personlighetsbetoning ställts öga mot öga med den fäderneärvda statskyrkan och dess syn på ämbetsvärdigheten. Denna synpunkt utgår icke från abstrakta principlinjer eller lärokonsekvenser, utan fastmer från andekampen i nuet, som helhet betraktad. Det gäller frågan huruvida nytt vin och gamla läglar verkligen kunna göra sin tjänst gemensamt. De flesta frukta mest, att de gamla läglarna på så sätt skola gå sönder. Men kunde man icke också befara, att det nya vinet skulle kunna förspillas? Den ena farhågan behöver icke vara mera förhåvelsfull än den andra. Huvudsaken är blott att envar väljer rätt forum för sitt kall.

Det råder en sällsam likhet mellan det religiösa läget i nuet och den situation Paulus stod ställd inför, han som från kristendomen avskar det heliga rituella arvet från judendomen, denna inhägnad inom vilken alla de äldsta judekristna varit i stånd att följa sin mästare. I vår samtid finnas stora komplexer av kyrkor och sekter med högre eller lägre omhändertagande av hierarkisk, organisatorisk eller rent konfessionell art, vilka samtliga kunna peka på uppfostringsresultat i det förgångna, alldeles som den mosaiska ceremoniallagen. Och utanför alla dessa »kultförband» finns nu som på Pauli

tid runtom oss en väldig folkvärld, med representanter i de högt bildades krets såväl som bland de breda lagren, vilkas religiösa längtan ej mer känner hemkänsla och allomslutande trygghet inom dessa inhägnader, lika litet som den hellenska världen skulle känt sig hemma inom Lagens hägn, trots hela dess rikedom av gudshistoria ur det förflutna. Och likasom där då gick genom världen en upplösning av de gamla kultförbandens stängsel jämsides med förkunnelsen om ett nytt bröderskap tvärs över gamla gränser (inledd av stoikerna, fullt genomförd av de kristna), så se vi mycket likartade företeelser i nuet. Dels har en hel serie samverkande orsaker — såväl vetenskaps- som personlighetsbetonade — inifrån sönderfräat mycket av inhägnadernas murbruk; dels ser man, särskilt i krigsländerna, en typisk gruppering av de mest brinnande andar från olika läger, kyrkliga, sektersiska och okyrkliga, som slutit sig samman ej blott för gemensamma, mänsklighetsläkande värn, utan i ny religiös samhörighet ovanom skrankorna.

Vad de protestantiska kyrkorna beträffar, för vilka det synliga bibelordet, »den heliga skrift», praktiskt taget varit en lika fast, synbar, odelbar och samlande symbol som påvedömet är det för romerska kyrkan, har krisen blivit på ett alldeles särskilt sätt upprievande. Den nya bibelforskningen har dock ej blott medfört sönderfall; den har ock på ett klarare sätt än någonsin förr öppnat möjlighet till insikt i evangeliets väsen, sådant det framgår av urkundsforskningen. Men den stäl-

ler den kyrka, som för sin prästutbildning tillgodogör sig dessa möjligheter, inför ett antingen — eller: antingen skall hon helt våga förtrösta på anden som giver liv och utan bokstavstrons yttre påtaglighet riskera sönderfallet av mycket, som i det förflutna varit ett värdefullt yttre stöd. Eller måste hon genom att lägga ny vikt vid rituell teknik, ämbetsvärdighet och organisationspolitik söka stärka sin yttre prestige till större likhet med den papala kyrkans makt- och praktutveckling.

Den förra vägen liknar den som Paulus, trots allt, valde i förhållande till en ceremoniallag, som ännu kunde omsluta de första nazarenerna. Det är den väg, som i nuet bland de evangeliska framför allt presenteras av kväkarna, dessa som alltifrån George Fox' tid, män och kvinnor sida vid sida, till den grad verkat som ett renande salt i själva det världsliga samhället omkring dem, att ett av den anglikanska kyrkans överhuvuden, biskopen av Oxford, om dem skrev år 1914: »Skulle jag döma efter religionens frukter, sådana de visa sig i livet, skulle jag känna mig böjd för att räkna kväkarna till de störste i himmelriket, änskönt de varken ha prästerskap eller sakrament.»

Den andra vägen, den till själva kyrkoorganisationernas yttre konsolidering, beträdes inom de skilda länderna av alla, som i pietetsfull vördnad för det förflutna känna behov av ett överskyggande valv i nuet, dit de kunna ty sig in från tidens alla nedrivningstendenser. Paulus väg var den

stora riskens väg: förgäta det förgångna, ja, rent av göra sig urarva för att i Kristi spår, utan onödiga tyngder, jaga åstad med ett oändligt mål framför oss. Den andra vägen är ett försök till betryggande mot allt för svåra risker.

Båda dessa vägar bliva i nuet på ett ivrigt sätt anlidade — ej blott inom de religiösa samfunden, utan i olika läger och på olika livsområden. Organisationens och teknikens fulländning å ena sidan, individualismens stegring till personlighetsliv å den andra med fjärran utsikt till organisk samverkan. Kväkarnas väg — den av alla evangeliska fromhetstyper djupast konsekventa — vinner skaror av ensamma själar ur de skilda folk, mellan vilka de mitt under brinnande krig i kärlek mäktade slå broar.

Och mycket tidstypiskt är det faktum att en stor skara unga engelsmän, som genom religiös erfarenhet under kriget känt sig kallade att bli kyrkans tjänare, vid hemkomsten funno att deras prästtjänst i c k e kunde komma att bestå i att inom sin kyrkas yttre valv läsa ritual, viga, predika och döpa, utan i kristnande av själva de världsliga yrkena, ingenjörens, affärsmannens o. s. v. — en vida kostsamare handlingens förkunnarväg för de flesta av dem än predikoämbetet skulle ha varit!

Men även kyrkokonsolideringens väg vinner oerhört i styrka. Om romerska kyrkans framsteg har snart sagt varje tidning här hemma haft alarmerande artiklar. Av vissa tecken att döma bland den katolska ungdom jag träffat i England, Tyskland och

Frankrike bero Roms framgångar i nuet mindre på stärkandet av det gamla systemet än på vad katolicismen (efter modernismens martyrsådd under Pius X) både i fråga om bibelforskningsresultat och socialt intresse helt tyst och oförmärkt börjat suga in i sig från protestantismen. Visar det sig att sådana hemliga värdeutbyten i all stillhet fortgå nere på djupen i det förstulna, under det kyrkorna officiellt alltjämt betona sin motsatsställning, synes i så fall Rom vetat ta för sig av den bättre delen. Ty vida farligare än den av oss alla så lätt fördömda utaförkatolicismen är understrykandet och förnyandet i nom protestantiska kyrkor av tekniska, sacerdotala och sakramentala element, som principiellt stå i strid med den evangeliska ande, som tack vare en förnyad klarläggning av urkundernas innebörd icke förstulet och i hemlighet, utan klarare än någonsin, borde kunna stråla fram genom samfundet.

Vår svenska kyrka innebär liksom den anglikanska en egendomlig förening av traditionellt kyrkligt och konfessionellt evangeliskt. Den har ej gått endera vägen. Den går på båda hållen samtidigt. För så vitt hon i denna dubbelegenskap skulle vara särskilt skickad till ett bestämt fredsärende i tiden och nuet mellan folken och kulturen, se vi däri en skickelse för en stor uppgift; för så vitt hon därigenom skulle hindras i frigörandet av det evangelium, som utan prästerlig förmedling och rituell teknik en gång skapade hjältar av modlösa och martyrer av fege — då

bleve just hennes egenartade dubbelställning oerhört ödesdiger för hennes innerlighetsliv, hur än hennes prestige och numerär månede tillväxa utåt. Hon går på en spång, hoptimrad av både — och. Skall spången hålla samman just för att leda henne fram till något bestämt ärende i nuet? Eller — måste hon dessförinnan fram till ett antingen — eller?

I förhållande till denna särskilda kyrka och i detta särskilda ögonblick av det andliga världsläget är det som den fråga avgör sig, kring vilken vi nu samlas.

Om statskyrkan öppnar ämbetena för kvinnor, så betyder detta ingenting mindre än att ämbetssynpunkten undergräves av personlighetssynpunkten och att det patriarkaliska systemet avlöses av något nytt — i det fallet är pastor Schröderheims m. fl:s uppfattning ofrånkomligt konsekvent. Från kyrkans sida bleve ett upptagande av kvinnorna som likvärdiga ämbetsutövare ett bestämt avståndstagande från kyrkligt-traditionella synpunkter till förmån för den rent evangeliska beståndsdel i henne (såsom av dr Wahlström vid flera tillfällen betonats). Detta från statskyrkan sett.

Men hur från kvinnornas synpunkt sett? Skola vi kvinnor i denna situation, vi nytillträdande, verkligen bäst fylla vår religiösa uppgift genom att utan vidare gå in under de redan färdigformade, patriarkaliskt tillrättalagda officiella ämbetsplikterna? Eller tilläventyrs ännu bättre genom att under friare, personligt omedelbarare former fullgöra det värv, vartill vår utbildning gör oss skickade (under

förutsättning att vi lyda en inre nödvändighet)? I det ögonblick vi på ett annat sätt än förr kallas till aktiv tjänst i samfundet och ej blott inom familjerna, företer vår värld en hemsk bild av krig mellan folk och krig mellan klasser, av yttre och inre nöd och sönderfallande skyddsmurar. Allt detta florerar vid sidan om det myckna traditionella predikandet och den rituella gudstjänst, som för så många av de djupast lidande är en hermetiskt tillsluten tröste- och hjälpkälla. Kallas vi då inte genom våra särskilda gåvor snarare att bryta ny mark än att ta i arv de redan i mycket förbrukade arbetsformerna? Åt oss har genom själva det historiska nuet anförtrots något av ett personlighetsgenombrott inom samhället, att leva och lida och dö för. Skola vi då axla hela det institutionella ämbetsarvet för att ge bud om det vartill Livets Herre kallade oss? Eller skola vi icke fastmer gå ut under bar himmel med skuldrorna fria för de nya bördor, som nu måste bäras av kvinnor? Det har givits miljoner av kvinnor med pietetsfull tro. — Väntar ej vårt Livs Herre på att verka i oss en skapande tro?

Jag har ingen rätt att här tala å andra kvinnliga teologers vägnar! Måhända torde ingen av dem så starkt som jag se divergensen mellan sin egen inre nödvändighet och det officiella prästämbetets institution. Och mer än en av mina kolleger skall kanske vilja svara mig så, inför situationen i

nuet: »Det gives ett både — och i fråga om personlig insats och samhörighet med en organisation. Vi för vår del älska vår särskilda kyrkas både — och, och vi vilja ej ställa henne inför ett antingen — eller i och genom vårt tillträde till hennes ämbeten.»*

Detta sista tror jag är oundgängligt. På det andra vill jag svara: är icke den levande organismens styrka just den, att lemmanne tjäna varandra inbördes icke genom sin likhet, utan just genom sin olikhet? Och skall det icke gå för oss, när det gäller att i det yttre ikläda oss prästerliga insignier, mässeskrud, rituell förpliktelse och själavård av den ämbetsmässiga arten, som det gick för David, när konung Saul erbjöd honom den tunga rustningen? Skall icke rösten därinom nödga oss att i nuet svara som han: »Jag kan inte gå i detta, ty jag har aldrig försökt sådant.»

Skola vi icke fastmer sträva efter en andlig avrustning, efter att varda alltmera vapenlösa, allt mindre tyngda av yttre stöd i kampen för Guds rike, efter att allt friare från »ränslar och stavar och penningpungar» vandra fram i dens tjänst, som mäktar göra allting nytt!

EMILIA FOGELKLOU.

* Jag vet att en sådan differens gäller för mig ej blott i egenskap av kvinna; den gäller också för många av de män, som på fullt allvar stått inom någon av de rörelser som jämte kvinnorörelsen framgått ur det moderna genombrottet.

F.-B.-F.-krets i Nyköping.

Den 12 april tillkom ännu en krets till förbundets förutvarande 27. Förbundets sekreterare, fröken Ida von Plomgren, höll denna dags afton ett föredrag i Nyköping i Högre allmänna läroverket om **Fredrika-Bremer-Förbundet och kvinnorna** inför en talrik och intresserad publik, och bildandet av en förbunds-krets beslöts därefter omedelbart, utan diskussion. En interimsstyrelse tillsattes bestående av fru Märta Fant, ordf., fru Elna Carlberg, sekr., fruarna Ester Ekengren och Märta Swennborg samt fröknarna Mathilda Olsson och Gertrud Anger.

Efter föredraget sjöngs Fredrika Bremers **Altarflaman** i Alice Tegnér's tonsättning av fröken Marianne Mörner.

Fredrika-Bremer-Förbundets sjuk-kassa

hade sitt årsmöte den 27 april å förbundets lokal i Stockholm. Års- och revisionsberättelser upplästes och ansvarsfrihet beviljades styrelsen för årets förvaltning. Vid därpå förrättat val återvaldes samtliga styrelseledamöter, varför styrelsen fortfarande består av: auditor John Ljungman, fröken Augusta Palmquist, dr Elin Beckman, dr Mathilda Lundberg och byråchefen Edvard Göransson med fröknarna Ada Simon, Ellen Kleman och Ingegerd Palme som ersättare.

Frågan om sjukkassans uppgående i den planerade stora sammanslutningen **Stockholms Allm. Sjuk- och Begravningskassa** upptogs av årsmötet till behandling men ansåg sig stämman ej färdig att nu fatta beslut, varför årsmötet ajournerades till dag som kommer att av styrelsen bestämmas.

Södra Sveriges sjuksköterskehem

i Lund har utsänt sin årsberättelse. Elevantalet har varit 65, därav 39 första årets elever och 26 andra årets, vilka fördelat sig på de teoretiska kurserna vid Lunds lasarett, Malmö allmänna sjukhus och Hälsingborgs lasarett. Den praktiska tjänstgöringen har varit förlagd dels till de stora sjukhusen i Lund, Malmö och Hälsingborg, dels till epidemisjukhusen i Stockholm och Hälsingborg, hospitalet i Lund samt Orups och Romanäs sanatorier.

Den 1 april 1922 antogos till sköterskor i hemmets tjänst 20 elever, vilka då genomgått 2-årig kurs. Sköterskorna ha tjänstgjort i privatvård för 6 kr. pr dygn, med ersättning för tvätt med 4 kr. pr vecka och för kost med 4 kr. pr dag, när dylik ej erhållits.

Den 31 dec. 1922 voro 177 vid hemmet utbildade sköterskor i tjänstgöring dels vid sjukhus, dels i privatvård. Av dessa hade 145 fasta platser, 28 voro privatsköterskor och 4 tjänstlediga.

Inskrivna vid **Sjuksköterskebyrå** n ha under året 54 sköterskor varit, vilka tjänstgjort för växlande arvoden beroende på utbildningen. — En av hemmets sköterskor ha under 1922 givit upplysningskurser i hemsjukvård på enskilda platser i Skåne.

Styrelsen har under det gångna året be-stått av professor Gustaf Petrén, Lund, fru A. Norrman, Landskrona, fru Siri Petrén, Malmö, e. o. hovrättsnotarien A. Eklundh, Lund, friherrinnan H. Coyet, Torup, byggmästare A. P. Månsson, Lund, konsul Max Engeström, Malmö, dr Otto Gröné, Malmö, och avdelningssköterskan vid Lunds lasarett syster Laura Pedersen.

Föreståndarinnan för hemmet har varit Sophiasystemen fröken Elisabeth Wachtmeister.

Efter att Malmöhus läns landsting hösten 1922 beviljat hemmets styrelse ett räntefritt lån å 180,000 kr. som bidrag till uppförande av nybyggnad, hade styrelsen redan samma höst vidtagit åtgärder för omedelbart igångsättande av byggnadsföretaget och en byggnadskommitté tillsattes i oktober förlidet år.

FÖR ATT UNDERLÄTTA MÖJLIGHETEN FÖR HERTHAS redaktör att som Fredrika-Bremer-Förbundets delegerade närvara vid Internationella rösträttskongressen i Rom i maj har man sett sig nödsakad att utge föreliggande dubbelhäfte av Hertha, april—maj. Vi våga hoppas att Herthas prenumeranter med välvilja möta arrangemanget. Nästa häfte kommer således i juni.

Redaktionen.

Marie Lenéru och hennes verk.

Bland de kvinnor vilka skrivit för teatern — synnerligt talrika äro de ju icke i något land och en av orsakerna är kanhända den att vårt kön hittills levat ganska avstängt från det yttre livet — har säkerligen ingen fått så högt och obetingat erkännande som den unga författarinnan till *Les Affranchis*. Att hon var ett snille betvivlar väl ingen, som sett eller endast läst detta hennes arbete. Starka vindar blåsa genom skådespelet. De människor hon framställer stå med ett eller ett par undantag på ett plan, där hjärtat slår med starkare puls och hjärnorna arbeta för högre tryck än hos vanliga dödliga.

Detta sällsamma verk, vilket — det erkände de strängaste granskare — måste betraktas som alstret av ett mäktigt ingenium, uppfördes på Odéon-teatern i Paris vid slutet av år 1910. Men av det hänförliga bifall, som steg mot dess unga skaparinna, hörde denna intet; hon var ju obotligt dövd.

Det i så många fall säregna stycket

var icke Marie Lenérus förstlingsarbete. Redan fem år tidigare hade hon skrivit en studie över revolutionären Saint-Just, vilken infördes i *Le Mercure de France*. Hur den unga skriftställarinnan kunde beundra en av Skräckväldets mest bloddrypande gestalter förefaller egendomligt. Gåtan får dock sin förklaring, när man läser hennes dagbok och ser hur hon älskar undantagets glans, antingen denna röjer sig i styrka eller hårdhet. »Vilken härlig sak», utbrister hon, »att ha sin panna lika strängt skuren som tankarna, blicken lika omutlig som modet, läpparna lika fordrande som drömmen är det och så fulla av hemlighet som ensligheten i ens själ!»

Dessa ord sprungit ur djupet av ett ensamt ingenium, som genomgått bittra och lönliga strider och bar en börda så tryckande att ej ens de närmaste finga ha en aning om dess tyngd. Så länge hon levde hade Marie Lenéru den stoltheten att alltid visa sin omgivning ett leende ansikte och ögon

fulla av munterhet. Först då hon var borta, røjde den dagbok hon lämnat efter sig vilken kamp hon kämpat med sitt olyckliga öde, som tvang henne att leva allena i ett torn av elfenben, utestängd från världen, utan annat umgänge än böckerna och sitt eget snille.

Sina dagliga anteckningar begynte hon år 1886 — vid elva års ålder — som ett strålande och bekymmerslöst flickebarn, vilket bara hade ett fel — sin stora lättja. Men att göra ingenting, är det inte detsamma som att vara mycket upptagen vid de åren? Ger icke själva det sakförhållandet att man finns till full sysselsättning så länge allt — man själv och tingen — är så nytt i livet och föremålen tyckas stå uppställda omkring en som leksakerna ur en Noaks ark?

Att läsa lärde den lilla Marie sig på några timmar. För resten glänste hon alls icke annat än med sitt glada lynne. Sin dagbok, som modern ville att hon skulle fortsätta, finner hon odräglig, mördande rent av. Men redan i barndomen är hon starkt upptagen av alla pliktbegrepp och alltså omedvetet fången i den krets av föreställningar, som skulle komma att utgöra grundvalen i alla hennes verk. I unga år kände hon också en djup dragning till religionen. Sedermera var hon framför allt en intellektuell och så skrämmande allena i sin tankevärld att man känner sitt hjärta sammansnöras vid läsningen av hennes dagbok.

Som barn hade hon en mycket liv-

lig, stundom oroande förnimmelse av vad som rörde sig i hennes omedvetna jag. Och hon önskade att hennes liv skulle bli mera betydande än det var, så att hon sluppe »gå som en onyttig börda på jorden». Vid tolv års ålder funderade hon en smula på att bli nunna, men hennes högsta åstundan var att få sluta som martyr och hon anade icke hur nära hon stod martyrskapet.

Två år senare var olyckan över henne. Efter ett svårt anfall av mässling blev hon fullkomligt döv och hotades till och med av blindhet. Sin syn fick hon dock behålla ehuru icke utan kamp. Hon kastade sig över böckerna, som blevo hennes räddning från fullkomlig avsöndring, och lärde sig tyska, engelska och latin. Och hon läste allt, skönlitteratur och filosofi. En tid var hon starkt upptagen av Schopenhauer, som tyckes utöva en märklig dragning på mycket ensamma unga flickors ingenium, kanske till följd av den magi han äger i språkets klarhet, kanhända också på grund av den djupa lidelse, som bränner i hans livssyn. Hans pessimism förstod Marie sig dock icke på. Att se allt i svart ligger, påstår hon, ej för den latinska rasen.

För övrigt skänkte studierna henne ingen djupare glädje — säger hon — kanske i förtvivlan över att detta måste vara allt för henne. Aldrig kostade det henne ett ögonblicks saknad att lämna en bok, aldrig sysslade hon med dess innehåll, när läsningens timmar voro förbi. Hon älskade livet, det liv som brusar omkring en

och uppenbarar sig i ordens stigande och fallande rytm, i tankeutbytets bävande glädje, i lyckan att förnimma sig själv på samma gång som man förnimmer andra. Men hon stod utanför allt detta. Hon levde i elffenbenstornet, dit intet eko av röster någonsin nådde, där ingen vaggning av döende vågor sjöng sina melodier. Och hon älskade musik och tyckte att tonernas språk utgör »mänsklighetens halva medvetande».

Då den förkrossande prövningen träffade henne, stred den fjortonåriga flickan en hjältemodig strid med sitt eget innersta väsen. »Jag älskar smärta», tvang barnet sig att skriva, »därför att hon kommer mig att lida; man lider endast av det som betyder någonting för en. Och man är först någonting, då man älskar. Sorgsna minnen stå mig lika nära som de glada, ja, närmare.»

Vid den tiden hoppades hon dock att en gång i världen kunna gifta sig som alla andra och fruktade ingenting så mycket som att icke se klart, då det gällde hennes blivande make.

Men dystra stunder randades. Hon fick icke skriva en rad på hela fem månader och när hon åter tog till pennen voro bokstäverna en centimeter höga. Hennes dagbok som skolflicka slutar vid fjortonårsåldern. De anteckningar hon gjorde som ung flicka började tre år senare. Däremellan ligger en grav av tystnad, och vad hon gick igenom anade ingen.

Hon hade den nästan förintande styrkan att behålla allt för sig själv, inom de murar som dövheten reste

omkring henne. Klagovisor betyda föga och bli till och med löjliga för intelligenser av en bärvidd som hennes.

Och hennes geni bröt sig igenom skrankor, som tycktes oöverstigliga. »Mig höves en talang», skrev hon, »som är helt och hållet min, som utmärker mig, en talang, där jag kan ge allt vad jag äger av hetta i betraktelsen, av vilja, av intensivt arbete, en talang som fyller min tid och min mjältsjuka.»

»När allt kommer omkring», utbrister hon på ett annat ställe, »blir man förfärande högmodig av att nödgas undvara sina likar som jag.»

»Det finns dagar», säger hon vidare, »då jag ville glömma att skratta och lära mig att skrämra folk. Men det ligger en tröst i att kunna bära sorgen utan att svikta.»

Marie påstod att hon icke tog tillflykt till sin dagbok annat än i stunder av andlig huvudvärk, och dock vädjar hon icke ett ögonblick till sina framtida läsares medlidande. Det är hennes tanke, som talar till våra tankar, och hennes förtroliga meddelanden, som alltid behålla en hög grad av förnämhet, nämnas redan bland de allra märkligaste av sin art.

Det hårdaste bland nödtvång hade gjort Mademoiselle Lenéru, den unga dottern av en gammal familj av amiraler, till ensling och fånge, fast hon säkerligen var född att glänsa i sällskapslivet. Och hon tvang sig att se kallt på det andliga utbytet, i någon mån även på sina likar. Sitt hjärta tillstodde hon ej att tala, och en viss

kyla slår emot en ifrån dagbokens blad. Allt är intelligens och lyser som de skinande topparna på mycket höga berg.

Utpräglad stoiker som denna stendöva unga flicka blivit, vände hon sig i oblidkelig stolthet från vanliga dödligas glädjeämnen. Så som ödet gestaltat sig för henne, trodde hon sig kallad att avstå från allt utom detta ena — den branta och trånga stig, som leder de få utvalda till litterär berömmelse och ära. Med hela sitt starka väsens strängt tuktade eld hängav hon sig åt lidelsen att skriva, och hennes första skådespel, *Les Affranchis*, betraktas som ett bestående mästerverk.

När man så här pass många år efteråt läser om stycket känner man sig på nytt gripen av det sällsamma i personernas öde, skapat av och för tillvarons stora undantag. Men man gör invändningar. Hjälten, som förklarar sig vara nihilist och förnekar den gängse moralen, lever ett helgons liv. Alltså tyckes han endast kunna hävda sin lära för så vitt som han tar avstånd från dess grundsatser i praktiken. Detta ger ovillkorligen en viss halvhet åt hans företeelse — vilket ju icke hindrar att typen måste ha verkat präktig från scenen, hövding i alla sina later, övermänniska i försakelsen som i begäret, ratande och tyckmycken som den mannen är. Pjäsen efterlämnar för övrigt ett bestående intryck av ovisshet. I sista akten ville man ha mera, mycket mera storhet. Då man läser scenen mellan abbedissan och den unga novisen

förstar man efter ord, som kunde ha sprungit från Sankta Teresas läppar.

Därav får man dock intet. Och om abbedissan går segrande ur striden mot den store förnekarens makt över hennes skyddsling, gör hon det i kraft av klosterregelns mystiska inflytande såsom sådan. En viss torka låder vid hela utvecklingen av detta avgörande ingrepp. Här om någonstädes skulle källor av springande vatten brustit ur hjärtedjupen och Marie Lenéru förstod det ej — kunde kanhända icke förstå det med den läggning, som med åren blivit hennes.

Under världskriget tog hon en så personlig del i de olyckor, vilka träffade hennes fosterjord, att hon så att säga knappast hade en tanke för den börda, som tyngde hennes egna skuldor. I Lorient, där hon vistades med sin moder under det fienden bombarderade Paris, träffades hon av en svårartad förkylning och dog i september 1918, alltså kort före den avgörande segern.

Många tycka att hon visat sig vara profet i vad hon skrivit om och över krigshändelserna. Några dylika ställen har jag icke funnit i dagboken åtminstone. »En seger sjunger icke», säger hon därstädes. »Segern födes i tårar.»

Och i tårar, som hon aldrig fällde annat än invärtes, föddes hennes eget livsverk — några storvulna skådespel och denna dagbok, vilken säkerligen kan räknas till det mest betydelsefulla, som någonsin flutit ur en kvinnlig penna.

»Att icke åstadkomma något som

kunde anses överlägset av överlägsna väsen», säger hon på ett ställe, »är en sak som jag aldrig skulle förlåta mig själv.»

Och på en annan sida utbrister hon: »Arbeta — det är att sträcka ut sin själ och sitt liv över Oändlighetens rymd.»

JANE GERNANDT-CLAINE.

När mormor skulle gifta sig.

En allmogebild från Skåne.

Det var omkring år 1830 som mormor skulle träda i brudstol. Ett dåtida bröllop tog en hel vecka i anspråk och tillredelserna ägde rum veckor, ja, månader i förväg. Det gällde att förse gården med sådana rikliga förlager av mat och dryck, att ingen brist uppstod utan det räckte till och om möjligt även blev något över, då de många bröllopgästerna farit. Den största oxen offrades och åtskilliga gäss mistade sina huvuden för den blivande stora familjefesten. Ett par välgödda nassar och några andra småkreatur fingo jämväl upphöra med sin existens för att täcka de starka behov, som vid ett dylikt tillfälle gjorde sig gällande. Det arbetades i gården från morgon till kväll och husmor, som hade att övervaka allt detta, fick vara uppe både bittida och sent.

Efter slakt kom brygd och bak. En hel tunna korn mältades och av detta skulle man sedan framställa åtminstone två ordentliga och välsmakande öl-sorter, nämligen det egentliga bröllopsölet, som användes vid måltiderna, starkt och välsmakande, samt svagölet, som användes emellan dessa, då gäs-

terna voro i behov av att släcka sin törst.

Bakningen av alla de sorters bröd av olika slag, som åtgick vid en dylik tillställning, krävde också mycket arbete. Det var "siktebröd" och tunnbröd samt de allra delikataste bakverk. Kringlorna spelade under sagda tid en betydande roll. De voro av olika slag. En del voro mycket stora, andra återigen små, med diverse kryddor i dessa. Den sockertoppsformiga "spettkakan", som numera förekommer vid varje större skånskt gille, var icke ännu kommen i bruk i de bygder, där det bröllop ägde rum, som vi här avse att skildra. Det var först ett tiotal år senare, som den gjorde sitt inträde. Men det fanns i stället sockerkakor, klenäter och åtskilliga läckerheter i den vägen.

Bredvid allt detta stök, detta släp och slit av olika slag, hade man samtidigt att lägga sista hand vid hemgiften. Det var icke så mycket av klingande mynt, som man då använde sig av, men desto mera av "varor", och en omtänksam husmoder räknade det alltid som en stolthet att kunna ge

dottern så och så många kistor, fulla med de raraste sängkläder, då hon gifte sig. Att nu icke tala om andra saker av olika slag, som hon skulle medföra i boet. Och husfadern hade för sin del att lämna kreatur av olika slag från de vackraste unghästar i stallet ned till gäss och varjehanda "fyle" (höns, änder o. d. fjäderfä). Allt måste vara färdigt till det blivande bröllopet.

Så skulle gästerna ordentligen bjudas. Det fanns en gammal väderbiten korpral i byn, som varit med under pommerska kriget och där, enligt egen uppgift, luktat krutrök på mycket nära håll, som i detta avseende tjänstgjorde. Han var i besittning av en god språklåda, rida kunde han, så att hästen kråmade sig som en nummerhäst, då Lejon, trots sina sjuttio år, spänstig och rak, satte sig på hans rygg. Med denna skulle han nu besöka alla släktingar, närboende såväl som de vilka bodde på längre håll, med inbjudan att på den utsatta dagen vara så innerligen snälla och bevista bröllopet. I varje gård hade han att räkna upp namnen på alla dem, som skulle bjudas, stora som små. I annat fall kände man sig missbelåten, så att det kunde lätt inträffa att hela sällskapet stannade hemma.

Korpralen skulle emellertid trakteras, och när han besökt några ställen var han sådan, att han icke längre kunde fortsätta. Det gällde att komma hem, att där sova ruset av sig, för att sedan en kommande dag åter fortsätta. Och det berättas att det drog en tid av nära en hel vecka innan han lyckats höra efter dem alla. Men då

återvände han till gården med under rättelse, att nu var det han som svarade för gästerna. Och det gjorde han också. Av de närmare hundra inbjudna kommo över åttio. Och då kan man icke säga att manspillan var synnerligen stor. Dragonen skulle också tjänstgöra som traktör och talman under det blivande bröllopet. Det var en hedersbevisning så god som någon.

Spelmän skulle det naturligtvis också vara. Och därtill de skickligaste som den bygden hade att uppvisa. Gamle Harberg och Spelmans-Anders, de dugde. Fiol och klarinett hanterades med samma skicklighet. Och allt tecknade sig bra. Väderleken var den allra bästa. Det var mitt emellan "höst" och "skyr" (slätter och skörd) och sommarsolen log sitt blidaste leende över den vackra och minnesrika bygden.

På bröllopsdagen anlände redan i tidig morgonstund den gumma som skulle kläda bruden. Hon kallades gemenligen Lundblads Anna, och hon hade klätt en oändlig mängd brudar före denna. Det var en liten pigg och intressant gumma, som i detta avseende besatt en sådan skicklighet, att hon tjänstgjort som sådan både i prästgårdar och på herresäten. Under tiden anlände den blivande brudgummen, åtföljd av sina «giftasmän», några släktingar till honom. Alla till häst. De stannade på något avstånd från gården, där så småningom även andra gäster, särskilt brudpigor och brudsvenner. De förra voro försedda med kulörta band i håret, som hängde nedåt ryggen, så att man skulle kunna veta

vilken befattning de hade under den stora högtidligheten, och de senare hade blommor och kvistar i hattarna, så att även deras ställning markerades. En av dem red nu i sporrsträck fram till gården, där han i ett sirligt tal frågade husfadern, som mötte på förstubron, om brudgummen och hans sällskap voro välkomna. Han erhöll naturligtvis ja till svar och med detta besked återvände han till de väntande, som därefter i ordnat tåg redo fram till gården. Under tiden blåste spelmännen i sina klarinetter, så att det ekade mellan gårdarna.

Traktören tog emot dem alla och hade ett gott ord att säga till en och var. Samtidigt passade de kvinnliga medhjälparna på att taga emot «förningarna». Varje gäst hade i regel en påse, som låg tvärs över hästryggen framför sadeln. I denna fanns såväl sovel som bröd, kakor och varjehanda matvaror, som avsåg att utfylla husets behov. Framför allt gröt medfördes. Denna, som var hårt kokad, förvarades i avlånga kopparformar. Allt fördes in på borden i det till skafferi upplåtna rummet, att efter hand som bröllopet pågick tagas fram till användning.

Gästerna trakterades med ost och bröd samt brännvin efter som de anlände, och när det så blev tid för vigseln vandrade hela skaran i procession till den lilla med grönt klädda landskyrkan. Här och där utmed bygatan voro äreportar resta och vid kyrkogårdsgrindarna fanns en stäflig sådan, som överglänste alla de övriga. Spelmännen gingo i teten för tåget, el-

ler »stassen», som man här kallade denna, och under musikens toner skedde vandringen till templet.

Främst gick brudgummen åtföljd av sin fader, därefter bruden, följd av sin, så de båda svärmödrarna och sedan närmaste anhöriga och släktingar, därefter mera avlägsna sådana och slutligen grannar och «oskylda», allt efter heder och värdighet. Det lönade sig icke att en «oskyld» trängde sig in bland släktingarna, lika litet som att ättingsbonden stack emellan ägaren av hel- eller halvgården. En sådan blev alltid utpekad och kunde lätt bli utsluten ur gilleslaget.

Vigseln förrättades vid altarrunden. Det var några små iakttagelser, som en förständig brud under sagda tid hade att göra. Mormor hade sålunda smusslat en silverpeng i sin ena sko, anseende att detta skulle betyda förmögenhet, och genom att under vigseln försöka smussla sitt ena knä framför mannens, ansågs det betyda att hon skulle ha förtag i äktenskapet.

Efter vigsel och lyckönskningar från prosten «stassade» man nu åter till bröllopgården på samma sätt som man gått därifrån, det var endast den skillnaden att de båda nygifta gingo sida vid sida med varandra samt efter dem brudsvener och brudpigor. Spelmännen blåste i sina klarinetter och skotten smällde bakom gårdslängor och portar så att det ekade i byn. Vid hemkomsten till bröllopgården vidtog bröllopsmåltiden. Långbordet var dukat med de kostligaste rätter och vid dess ändar och sidor voro andra bord uppslagna. Måltiden började med ett

tal av traktören, vari han hälsade de nygifta och alla gästerna välkomna. Så lästes bordsbönen av «genföran» (den som på brudens vägnar hade att tala och ordna), samt sjöngs en psalm. Därefter grep man sig an med anrättningarna, som bestodo av smör och bröd, ost, kött och skinka, «syltefläsk» med rödbetor samt därefter ox- och gåsstek, fisk och allra sist sviskon-soppa. Till varje rätt serverades av traktören en sup utom till fisken, som alltid nedsköljdes med tvänne sådana. Emellan rätterna gick ölståndkan flitigt omkring och alla drucko brudparet till. Talmannen höll då ett både allvarligt och humoristiskt lagt tal, som åtföljdes av starka hurrarop. Efter det måltiden slutat lästes från bords, varefter åter en psalmvers sjöngs, på samma sätt som då man började.

Därefter samlades man ute i kistehuset, där allt blivit utrymt och gjort i ordning för dansen. Denna öppnades av prosten, som dansade några slag med bruden. Så följde man i tur och ordning efter och snart var dansen i full gång. Spelmännen gnedo sina fioler och det rådde en lust och glädje av den art, som man sällan finner i våra dagar.

Frampå nattkröken dansade man «kronan» av bruden. Detta gick så till, att var och en av bröllopgästerna skulle svänga omkring med henne några slag, innan hon avlägsnade sig för att söka en välbehövlig vila. Dessförinnan serverades «nävagröt». Man bar omkring de förut omnämnda grötformarna, vars innehåll skurits i ski-

vor. Var och en av gästerna tog sig en sådan skiva, som man höll i handen under det man åt, därav namnet. Denna gröt nedsköljdes med skummande öl ur det silverstop eller tennstop, som gick omkring bland gästerna. Först fram på småtimmarna blev det tid att gå till vila. De unga bäddade syskonsäng på golven, medan de äldre sökte sig hän till granngårdarna, där härbärga åt dem blivit berätt. Påföljande morgon gingo spelmännen omkring att väcka de sovande, vilket skedde genom att på gårdsplanen utföra musik. Därefter begåvo sig alla till bröllopsgården att äta frukost. Så fortgick gillet på detta sätt dag efter dag under hela veckan ända tills lördagen, då det åter blev tid att bryta upp.

Då samlades gästerna på gårdsplanen. Efter det alla satt sig upp på sina hästar gick traktören omkring med brännvinsflaskan att bjuda på «färdknäppen». Sedan red en av de mera talföra fram till förstugutrappan att tacka värdfolket för riklig välfägnad. Så hurrade man ett slag för dessa såväl som för de nygifta, varefter musikanterna blåste en marsch. Samtidigt redo gästerna ut genom gårdsporten under det att skotten ekade från skyttar, som här och där placerat sig.

Då hade man en dag gästat de nygifta, som hade sitt hem i samma by. Och så var det att ovanpå den lysande högtidligheten återgå till de vardagliga göromålen i de stilla och tysta gårdarna.

PEHR JOHNSON.

De senaste årens kvinnorörelse i Österrike.

Översättning från förf:s manuskript.

Revolutionen har givit de österrikiska kvinnorna många länge eftersträfvade rättigheter vida snabbare än de någonsin väntat sig. Besittningen av rösträtten träffade dem så gott som oförberedda i vad det gällde anslutning till de existerande politiska partierna. Särskilt de borgerliga kvinnorna, som inte voro ens med något parti men inte desto mindre kände sig förpliktade till politiskt arbete, befunno sig i ett svårt läge. Emellertid voro de alla arbetsvilliga och deltog i valstriden. De första erfarenheterna voro alltigenom ogynnsamma. Det var inte blott att det från manligt håll brast i tillbörlig aktning för framstående kvinnor och att betydande sådana placerades på omöjliga platser på vallistorna, utan också att kvinnorna nu först fingo en verklig inblick i valmaskineriets hemligheter och knep, och vad de därvid sågo var alldeles inte ägnat att tillfredsställa deras inneboende längtan efter ideellt arbete.

Men när kvinnorna väl kommit in i nationalförsamlingen började de arbeta på ett lugnt, målmedvetet sätt, och det finns inget tvivel om att kvinnor inom alla partiriktningar framför allt utmärkt sig genom sakkunskap och allvar. Det finns, så märkvärdigt det än kan låta, inga pratmakare bland kvinnorna. De veta vad de vilja och säga det kort och tydligt, utan fraser och innehållslöst tal. De ha ända hitintills så gott som alldeles hållit sig utan

för det simpla partikäbblat och förstått att bevara en förnäm ton. Då det rört sig om speciella kvinnointressen, t. ex. om skydd för barn och minderåriga, ha kvinnorna ställt sig över det partiskiljande och gått fram gemensamt i egenkap av kvinnor. I alla andra, rent politiska angelägenheter har det dock varit bedrövligt för de utanför stående att se i vilken grad kvinnorna helt och hållet underordnat sig respektive partier och låtit egen uppfattning trängas i bakgrunden.

Vad som tidigare varit det frisinnade borgarpartiet utgick ur republikens såväl första som andra val med blott en representant och förlorade därmed all politisk betydelse. Den politiska makten fördelade sig vid denna tid mellan socialdemokraterna och de kristligt-sociala, med vilka kvinnorna, i det förra fallet talrikt och ivrigt, i det senare i mindre antal, samarbetade.

Kvinnorörelsens större mål, såsom rösträtten, fritt tillträde till utbildningsanstalter och yrken, hade omedelbart efter revolutionen uppnåtts, och denna omständighet, liksom nödvändigheten att vid det fruktansvärda nödläget inom vida kretsar bistå genom socialt hjälparbete, framkallade en avmattning av rörelsen och ett längre stillestånd. Nu, på sista tiden, visa sig emellertid ett uppvaknande av de gamla krafterna till nytt liv.

Bärrarinnorna av kvinnorörelsens idéer tillhöra genomgående de frisinnade

nade, som under de senare åren legat slagna till marken. Nu har emellertid en vändning inträtt i politiken som frantagit socialdemokraterna ganska mycket av deras hittillsvarande inflytande, ty genom Genèveplanen för Österrikes återuppbyggande, som åstadkom ett stillestånd i valutans sjunkande, är de borgerligas inflytande i stigande. De ha rest sig ur den hittillsvarande splittringen och sammanslutit sig till ett borgerligt-demokratiskt parti, och inom detta arbeta kvinnorna med. Tre stora kvinnoorganisationer, Österrikiska kvinnornas nationalförbund, Föreningen för politiska kvinnointressen (förut kvinnorösträttskommittén) och »Rohö», husmödrarnas riksorganisation, ha slutit sig tillsammans i ett kvinnoförbund, vilket startat en ny, förnämnt utstyrd kvinno-klubb, som bjuder kvinnorna tillfälle att räkas under sällskapliga former och som föranstaltar konstnärssamkväm och föredrag. Kvinnorna trivas särdeles väl i denna omgivning och detta sällskap, och de föredrag som bjudas äro instruktiva och väl valda. Beklagligt är blott att den politiska riktningen inom den här framkomna rörelsen inte lovar någon frisinnad utveckling utan att de ledande personerna se som sin huvuduppgift att hålla nere arbetarna, och till detta måls vin-

nande — som det redan visat sig — även förbinda sig med reaktionen.

Kvinnoförbundet har börjat att befatta sig med den för ögonblicket särdeles viktiga frågan huru de kvinnor, vilka i följd av den pågående tjänstemannaexploateringen avskedats från sina befattningar, skola skyddas för ruin och på vad sätt denna taktiks fortsättande skall kunna förhindras.

Världskrigets sorgliga erfarenheter ha emellertid visat oss att kvinnornas och andra undertrycktas alla rättigheter och förvärvade förmåner äro byggda på lös sand så länge vi inte ha någon säkerhet för att inte en plötsligt lössläppt krigskatastrof åter sopar bort allt det som gör livet värt att leva. Det viktigaste i alla kvinnosträvanden är att arbeta på uppehållet av freden och att klargöra det vansinniga i kriget. Denna uppgift har i Österrike tagits upp av den österrikiska grenen av kvinnoligan för fred och frihet, vilken strävar att inom borgerliga och arbetarkretsar utbreda uppfattningen av krigets fördärvlighet och ändamålslöshet under alla omständigheter och att väcka opinion för energiskt motstånd mot kriget. På utgången av dessa bemödanden beror om överhuvud den basis kommer att finnas, på vilken vi vilja bygga upp allt annat.

OLGA MISAR.

Från F.-B.-F.-kretsarna.

Linköpingskretsen sammanträdde den 15 febr. till årsmöte å Hushållnings-sällskapets lokal under ordförandeskap av grevinnan Louise Stenbock. Av styrelsens årsberättelse framgick bl. a. att kretsens medlemsantal under året uppgått till 103, därav 5 ständiga. För de arbetslösa hade kretsen startat en läsestuga, som hölls öppen under febr. och mars månader i fjol. Böcker och tidskrifter hade av allmänheten frikostigt skänkts till densamma och lokal gratis upplåtits i Ljungstedtska skolan. Liksom året förut hade till stipendier åt östgötaflickor i Storgården, Rimforsa, anslagits 100 kr. och till stipendier åt elever vid Linköpings folkskolas praktiska folkskola 25 kr. Räken-skaperna balanserade på kr. 1,655:19, varav kr. 654:97 utgöra kassabehållning. Ansvarsfrihet beviljades styrelsen, som därefter i sin helhet återvaldes och således består av grevinnan L. Stenbock, fruarna M. Tollin, K. Gezelius, E. Söderqvist, fröknarna S. Tersmeden, T. Arne, A. Wahlbeck, E. Peterson och I. Vallqvist. Till ordförande omvaldes grevinnan L. Stenbock och till kassaförvaltare fröken E. Peterson. Till sekreterare nyvaldes fröken Tora Arne efter fröken A. Wahlbeck, som undanbett sig återval.

Efter sammanträdet slut höll drätselkam-marens ordförande f. folkskolläraren O. Lö-wendahl ett för allmänheten avsett föredrag om kommunalskattens i Linköping användning.

Svalövs-kretsen hade den 17 febr. sitt årsmöte å Fridhem, varvid kretsens vice ordförande öppnade mötet med att erinra om den stora förlust som drabbat kretsen genom ordförandens, fru Margareta Sylwén bortgång. Då kretsen vid sin tillkomst på hösten 1921 utsåg fru Sylwén till sin ordförande hade detta visat sig vara ett lyckligt val, varför stora förhoppningar knötos till hennes intresse och duglighet. Så mycket svårare kändes därför saknaden och förlusten. I anslutning till ordförandens minnesord sjöng därpå kantor E. Espling »Det gäller att så en ädel sädd» av Hannikainen.

Sedan styrelse- och revisionsberättelsen fö-

redragits och ansvarsfrihet beviljats företogs val av styrelse, vilket utföll sålunda att till ordinarie ledamöter återvaldes fru Augusta Jönsson, fru Edla Nilsson, fru Anna Groös, fru Karolina Vestesson, fru Hilma Ljung, fru Anna Eliasson, fröken Selma Kjellberg och fröken Hanna Åkeson samt nyvaldes fru Sigrid Bondesson efter fru Sylwén. Till suppleanter omvaldes fru Lilly Janson, fröken Maria Nilsson och fröken Anna Wennberg samt nyvaldes fru Elsa Alkman och fru Ida Staffansson.

Till revisorer omvaldes fru Gunhild Fors-lind och fröken Klara Engler med fru Signe Sundelin som suppleant.

Efter mötesförhandlingarnas slut höll fru Ester Lutteman föredrag om »Nutidens unga kvinna». Sedan programmet i övrigt genom-gåtts samlades deltagarna till enkelt samkväm i Lantmannaskolans lokal. Sång ut-fördes härunder av kantor E. Espling och fru Sigrid Bondesson och som avslutning sjöngs unisont »Härlig är jorden».

Vid senare hållet styrelsesammanträde valdes till ordförande fru Augusta Jönsson, till vice ordförande fru Edla Nilsson, till sekreterare och kassör fröken Hanna Åkeson.

Kretsen, som endast varit i verksamhet ett år, har omfattats med synnerligt stort in-tresse. De hållna kretsmötena ha varit myc- ket talrikt besökta och vid årets slut uppgick antalet medlemmar till icke mindre än 136.

Umeå-kretsens årsmöte hölls den 21 februari under ordförandeskap av lektor Siri Öhngren.

Styrelse- och revisionsberättelserna god-kändes och styrelsen beviljades full och tack-sam ansvarsfrihet.

Som förutvarande ordf. fru M. Schotte undanbett sig återval förrättades nyval, var- vid lektor Siri Öhngren utsågs till ordförän-de. Övriga styrelseledamöter återvaldes och konstituerade sig styrelsen efter mötet sålun-da: v. ordf. överstinnan E. Grafström, sekre- terare fröken Anna Hörnell och skattmästare fröken Ingeborg Öquist. För övrigt består styrelsen av fru Fanny Bergström och fru Gurli Forsberg.

Till revisorer valdes fröken Ljungberg och fru Gillberg och till revisorssuppleanter frö-

ken Fanny Holmberg och fröken Elsa Schotte.

Man beslöt vidare att Umeåkretsen skulle inrikta sitt arbete på att öka länets stipendiefond och bilda en fond, avsedd att helt eller delvis betala avgifter för en person på det blivande hemmet för gamla.

Likaledes beslöts att anordna diskussionsaftnar i förening med samkväm.

Ett 30-tal nya medlemmar ingingo i föreningen. Mötet var besökt av ett 60-tal personer.

Vårens planerade upplysningskurs hade, på grund av att advokat Eva Andén, som lovat sin medverkan, blivit förhindrad resa upp, måst i någon mån omläggas. Den 15 och 17 mars föreläste emellertid fröken Axianne Thorstenson, Stockholm, över ämnena Kvinnan i statstjänst och Glimtar ur den internationella kvinnorörelsen och kursens tredje föreläsning utgjordes av rektor N. H. Nymans Redogörelse för skolkommissionens förslag, på vilket diskussion följde.

Hälsingborgskretsen hade den 22 februari årsmöte å Hotell Continental under ordförandeskap av fröken Signe Wennberg. Sedan års- och revisionsberättelser upplästs och decharge beviljats styrelsen skreds till val av styrelse, varvid fröknarna Signe Wennberg, Signe Rosentwist, Léonie Deshayes, Therese Kjellberg och fru Astrid Gierow återvaldes och förutvarande suppleanterna fruarna Aina Åkesson och Helga Sjunnesson utsågos till ordinarie ledamöter efter fröknarna Maggi Platen och Anna Svensson, som undanbett sig återval. Suppleanter blevo fruarna Sigrd Sjövall och Selma Högstedt-Olsson, och till revisor omvaldes fröken Lotten Bremberg och nyvaldes fröken Carola Henckel efter fröken Sofie Witt med fru Vera Bärnhjelm och fröken Elin Witt som suppleanter.

Till kretsens representanter vid förbundets årsmöte i Göteborg utsågos fröknarna Wennberg och Deshayes samt fruarna Gierow och Sjunnesson med fröken Rosentwist och fru Högstedt-Olsson som suppleanter.

Sedan ordföranden framburit kretsens varma tack till fröken M. Platen för mångårigt,

verksamt pionjärarbete och till fröken S. Witt för hennes arbete som revisor, lämnades en historik av huru frågan om kvinnors tillträde till statstjänsterna under årens gång förts fram till den aktualitet den nu innehar, varpå Stockholmsresolutionen med dess krav på att frågans lösning vid årets riksdag måtte innebära ett hävdande av den principiella likställighet mellan man och kvinna, som de av 1921 års riksdag antagna grundlagsändringarna innebära, antogs. Härpå lämnade fru A. Gierow en demonstration i ord och bild av Rimforså, och Apelryd samt visade slutligen några bilder från Baltiska utställningens Årsta och det gamla originalet därtill, varpå sång följde av fröken Ingeborg Norrman, ackompanjerad av fröken Bertha Åhlund.

Styrelsen har konstituerat sig med fröken Wennberg som ordf., fröken Rosentwist som v. ordf. och doktorinnan Gierow som sekreterare och kassaförvaltare.

Norrköpingskretsen hade den 21 mars årsmöte. Till styrelse återvaldes borgmästarinnan Fanny Björkman, ordf., fru Anna Elg, vice ordf., fröken Greta Leijon, sekr., fröken Emelie Andersson, kassaförv., fruarna Ebba Beckman, Asta Sundin och Hilma Öman samt fröknarne Aurore Klingspor, Gerda Malmström, Betty Olsson och Dagmar Wessberg. Till suppleanter omvaldes fröknarna Ruth Dahl och Gertrud Helin samt till revisorer fru Karin Freese och fröken Octavia Sundell med fröknarna Gerda Lundman och Anna Nystedt som suppleanter.

Under arbetsåret 1922—23 har av förbundskretsen tillsammans med tio av kvinnoföreningarna i Norrköping anordnats föreläsningar i stats- och kommunalkunskap. Föreläsare och föreläsningämnen ha för de tretton föreläsningarna varit: redaktör Torsten Fogelqvist: Statsbegrepp och statsvälvningar i Sveriges historia; borgm. G. A. Björkman: Statsmakternas organisation och arbetsmetoder; redaktör Carl Ward: Medborgerliga rättigheter och skyldigheter; jur. kand. Eva Andén: Äktenskaps ingående och upplösning, Äkta makars rättsförhållanden;

doktor Gulli Petrini: Kommunallagarna; doktor Neander: Tuberkulosen; disponent Carl Wahren: Ur Norrköpingsindustriens historia; doktor Anna-Klara Romanus-Alfvén: Hemmets hygien, samt yrkesinsp. fröken Kerstin Hesselgren: Industrien och de sociala problemen.

Föreläsningarna, som varit talrikt besökta, ha lämnat något i vinst, som avsatts för att, under namn av »Norrköpings kvinnoföreningars föreläsningsskassa», förvaltas av kretsstyrelsen i och för fortsatt social verksamhet.

Efter förhandlingarna vidtog samkväm med uppläsning av fröken Ester Lindström och sång av Lilla Damkören, varpå supé följde.

Gävlekretsen hade den 26 februari årsmöte i drätselkammarens sessionsrum under fru Anna Berggrens ordförandeskap. Efter godkänd styrelse- och revisionsberättelse och sedan decharge beviljats, förrättades ordinarie val. De av styrelsens fem medlemmar, som voro i tur att avgå, fröknarna Anna Åkerberg, Vivi Veng, Elsa Vengelin, fruarna Signe Andersson och Anna Klingberg omvaldes med undantag av den sistnämnda, som undanbett sig återval och som ersattes med fröken Elsa Sidvall.

Emellertid förelåg ävenledes avsägelse av kretsordföranden, fru Anna Berggren, som på grund av bristande tid sett sig nödsakad att avgå och utsågs i hennes ställe till ledamot av styrelsen fru Marta Ekman. Till ordförande för kretsen valdes fröken Anna Åkerberg. I övrigt konstituerade sig därpå styrelsen med fru Anna Björk som v. ordf., fru Rut Bensow, sekr., fru Marta Ekman, v. sekr., fröken Elsa Vengelin, kassaförvaltare.

Revisorer blevo som förut fröknarna Ingeborg Lundius och Elisabet Johansson med fruarna Vestergren och Ringheim som suppleanter.

Till den avgående ordföranden framfördes av fröken Anna Sundbom ett varmt tack för hennes intresserade arbete för kretsen, varpå en vacker skål fylld med anemoner överlämnades till fru Berggren.

Den 22 mars hade kretsen ett talrikt besökt möte på Centralhotellet, varvid förhandlingar-

na leddes av kretsens nya ordförande, fröken Anna Åkerberg. Vid mötet höll lektor K. Benzow ett föredrag om passionsspelen i Oberammergau, beledsagat av talrika skiopiktikonbilder.

Efter föredraget vidtog ett animerat samkväm med tésupé.

Malmökretsen sammanträdde den 26 februari i Malmö högre läroverk för flickor. Förhandlingarna leddes av kretsens ordförande fru Elisabeth Quensel som föredrog den av förbundets centralstyrelse utarbetade redogörelsen rörande kvinnors tillträde till stats-tjänst, varpå kretsen enade sig om följande uttalande: Fredrika Bremerförbundets krets i Malmö, samlad till allmänt möte den 26 februari, får med anledning av den förestående riksdagsbehandlingen av förslag till lag angående kvinnas behörighet till stats-tjänst uttala anslutning till k. m:s proposition och förväntan att frågan vid denna riksdag vinner sin lösning.

Lördagen den 14 april hade kretsen offentligt diskussionsmöte i frågan Kvinnliga präster i Frimurarelogens stora sal med dr Lydia Wahlström som inledare och under fru E. Quensels ordförandeskap. Bland de över 300 närvarande märktes flera av stadens präster. I diskussionen yttrade sig bl. a. kyrkoherde Lysander, pastor Herrlin, fru Ester Lutteman och fru Elin Wägner.

Arvikakretsen hade sitt årsmöte den 26 februari varvid förutvarande styrelse och revisorer omvaldes. Styrelsen utgöres således av fruarna E. Wallin, Greta Rogstadius, Lilly Sjöstedt, Hilma Jansson, Tekla Olsson och Anni Røbsam, och revisorer äro fröknarna Beda Öberg och Hildur Wänblad.

Göteborgskretsen sammanträdde den 27 februari till årsmöte å Caroline Wijkssjuksköterskehem. Sedan styrelse- och revisionsberättelser upplästs och godkänts och ansvarsfrihet beviljats styrelsen omvaldes denna och består således av: fru Mary von Sydow, ordf., fröken Thyra Kullgren, v. ordf., fröken Kerstin Fjetterström, sekr. och kassaförvaltare, fröken Anna Lønnerblad och fru Lilly Kjellberg. Suppleanterna, fru Astri Lewissöhn och fru Klara Wijkander, omvaldes

likaledes och ävenså revisorerna, fröken Frida Hjertberg och fru Märta Wallerius.

Att som ombud representera kretsen vid förbundets årsmöte i Göteborg den 12—13 juni i år utsågos fru Mary von Sydow, fröken Anna Lönnerblad, fru Lilly Kjellberg, fru Astri Levisson och fru Klara Wijkander.

Sedan föreningsförhandlingarna voro avslutade vidtog en diskussion om behovet av en kvinnornas klubblokal i Göteborg, inledd av gymnastikdirektören fröken Karin Karling, varunder framkom att man syntes hysa goda förhoppningar om planens realiserande men ansåg det klokast att göra en mera blygsam början för att sedan så mycket säkrare och bättre nå fram till det större målet — ett kvinnornas hus i Göteborg.

Kristianstadskretsen hade den 27 februari möte i flickläroverkets högtidssal, varvid apotekare L. Gentz från Lund talade över ämnet Patent- och särskilt humbugsmedicin med beledsagande skiopliktbilder.

Boråskretsen sammanträdde till årsmöte den 1 mars i flickläroverkets lokal under ordförandeskap av fru Leonore Oden-crants. Års- och revisionsberättelser föredrogs och decharge beviljades. Till styrelse omvaldes fru Leonore Oden-crants, ordf., fröken Valborg Carlström, v. ordf., fru Ingrid Carlbaum, sekr., fru Sara Lapidus, kassaförvaltare, fru Hanna Kindstrand, fröknarna Hanna Sjöberg och Elisabet Linder. Till revisorer fru Dagmar Borg och fröken Ebba Nilsson samt till revisorssuppleanter fröknarna Margareta Riley och Ragnhild Andgren. Till kretsens representanter vid förbundets årsmöte i Göteborg utsågos fru Ingrid Carlbaum och fröken Valborg Carlström med fröken Alfhild Grevillius som suppleant.

Efter förhandlingarnas slut lämnade dr Elira Oden-crants en orienterande översikt av frågan om kvinnas behörighet till statstjänst, varpå mötet uttalade sin anslutning till Stockholmsresolutionen.

Karlstadskretsen, som bildades den 5 mars efter föredrag av fröken Thyra Kullgren, Göteborg, om Sveriges kvinnor

och Fredrika-Bremer-Förbundet, har valt till styrelse fruarna Nancy Enwall-Gardell, Gerda Hellberg, Milli Klève, fröknarna Signe Löfgren, Stina Mide, Hanna Peterson och dr Gulli Ivarsson-Pauli. Ehuru stadgar-na bestämma att styrelsen skall konstitueras sig inom sig själv, uttalade mötet sin önskan att fru Hellberg måtte övertaga ordförandeskapet.

Vid sammanträde av styrelsen utsågs fru Hellberg till ordförande, vice ordf. blev fru Enwall-Gardell, kassaförvaltare fru H. Peterson. Till revisorer valdes fru Gerda Olsson och fru Anna Andersson, till revisorssuppleanter fröken Thyra Freding och fru Ruth Lilius.

Till kretsens representanter vid förbundets blivande årsmöte i Göteborg valdes vid krets-möte den 9 april fru Hellberg, fru Gardell och friherrinnan Leijonhufvud, till dessas suppleanter doktor Astrid Cleve, fröken Hanna Peterson och fru Hildegard Wieselgren.

Häråpå följde föredrag av fröken Anna Danielsson om »Fredrika Bremers personlighet och verk» samt gemensam supé i Stadskällarens klubbvåning.

Stockholmskretsen hade med anledning av det nyligen framlagda kommittébetänkandet angående kvinnors tillträde till prästerlig och annan kyrklig tjänst offentligt diskussionsmöte den 21 mars i K. F. U. M:s stora sal under fröken Ellen Klemans ordförandeskap. Som den första av aftonens tre huvudtalare lämnade dr Lydia Wahlström en exposé av frågans utveckling och läge i in- och utlandet; kyrkoherde G. Bokander, andre talare, deklarerade sin principiella anslutning till meningen att det prästerliga ämbetet skulle stå öppet för kvinnor; lektor Emilia Fogelklou, som tredje inledare, gick frågans själva inre problemställning in på livet: i vad mån det officiella prästerliga ämbetet kan räcka till för det inre nödgande som tvingar en människa att tala och handla å Guds vägnar».

Den stora möteslokalen var fullsatt. I den därpå följande diskussionen, som med största intresse följdes av det talrika audito-

riet, yttrade sig kyrkoherde Hallberg, pastorererna Schröderheim, Hannerz och Welinder, fru Emilia Broomé, rektor Anna Sörensen, direktör Theodor Holmberg m. fl.

I Fredrika-Bremerskolan, kretsens på nyåret startade aftonskola för arbetande unga kvinnor, avslutades terminen den 26 april med ett samkväm i Kungsholms folkskolas kollegiesal, varvid fröken Ellen Kleman framförde ett tack till de närvarande kursledarinnorna och därpå i korta drag tecknade livsbilden av henne, vars namn skolan bär. I omedelbar anslutning härtill sjöng den unga sångerskan Karin Nilsson Fredrika Bremers Altarflickan, tonsatt av Alice Tegnér och med henne själv vid pianot. Skaran av ungdom, som flockat sig kring borden med de lysande Darwintulpanerna mellan frukt-skålar som väntade på att attackerade applåderade entusiastiskt den härliga musiken som under kvällens lopp upptog ännu flera nummer, svenska romanser och arior ur Butterfly och Bohème.

Strengnäs-kretsen hade den 18 april sitt årsmöte å Elementarläroverkets för flickor lokal. Förhandlingarna leddes av v. ordf., fröken Eva Sack.

Styrelsen: fru Hilda Kantzow, ordf., fröken Eva Sack, v. ordf., fru Ulla Queckfeldt, sekr., fröken Mina Rydberg, kassaförvaltare, och fru Lisa Philipsson, hade i sin helhet undangett sig återval. I dessas ställe valdes: fröken Ninni Huldt, ordf., dr Anna Jansson, v. ordf., fru Inga Rosenquist, sekr., fru Ellen Ekedahl, kassaförvaltare, och fru Anna Palmquist. Till suppleanter valdes efter fröken Ninni Huldt och fru Inga Rosenquist, fru Elin Törnberg och fröken Mathilda Fleetwood.

Efter förhandlingarnas slut höll fröken Ida von Plomgren ett föredrag om Fredrika-Bremer-Förbundet, dess uppkomst, verksamhet och om den 1921 vidtagna omorganisationen och åhördes detta med stort intresse. Aftonen avslöts med kaffeservering i det på sin tid av kretsen inredda skolköket.

Notiser från bokvärlden.

Blomsterkonungen på Hammarby. Liten svensk komedia i tre akter av *Amalia Björck*. Albert Bonniers förlag, 1922.

Amalia Björck introducerar sin lilla komedia så graciöst lockande i sitt »Förord» att man helst endast skulle vilja citera detta och skriva under: komedian själv är lika älskvärd och rolig som förf:s presentation av den. Rättvisligen bör man dock på ett par punkter inlägga gensaga mot förordet. Förf. anger helt lätt, utan tonvikt, att hon läst tillgänglig litteratur i ämnet. Komedian ger vid handen att det är särdeles ingående studier som bedrivits. Den berömvärda ärlighet varmed hon erkänner att hon stulit Linnés ord och uttalanden från hans egna anteckningar, tal, brev m. m., gör knappast rättvisa åt den skicklighet och

taktkänsla, som gjort metoden så framgångsrik i detta fall. Och till sist, varför skryta med att hon upprepade gånger gått och flanerat på Linnés Hammarby, i aklejornas och nyponrosornas tid? Detta kunde saktigt lämnats åt publiken att konstatera, förf:s hemmastaddhet på stället är otvetydig.

Sedan man fredat sitt samvete med dessa fullt berättigade anmärkningar, kan man emellertid tillägga: att medan man läser denna komedia känns det som hade man verkligen fått leva en ljuvlig sommardag för 160 år sedan med Linné på hans Hammarby, i hans snilles och godhets atmosfär och ansikte mot ansikte med honom själv.

Hågkomster och livsinytryck av svenska män och kvinnor. Tredje samlingen J. A. Lindblads förlag.

Idén att på detta sätt samla och bevara hågkomster och livsintyck av levande samtida är utomordentligt god. Dessa tre samlingar, som nu finnas, utgöra också i stort taget värdefulla person- och kulturdokument, genom dem har tillvaratagits en del för kommande forskare ovärderligt material. Att värdet i de enskilda fallen varierar är självklart, liksom att editeringsprincipen tvivelsutan är diskuterbar i avseende på överbalanseringen åt ett visst bestämt håll. Å andra sidan måste ju erkännas att förläggarna härvidlag givetvis ha självbestämmningsrätt.

I vilket fall som helst kan det konstateras att vid sidan av de uppteckningar av större och allmännare intresse, av eller om kända och framstående personer, som förekomma, påträffas andra, av mindre allmänintresse, men i överraskande grad fängslade genom omedelbarhet och friskhet och som gömma på enskilda erfarenheter och upplevelser, vilka man tack-samt anammar.

Viktor Rydberg. En levnadsteckning för barn och ungdom av *Fanny Ekenstierna*. (Biblioteket Sverges Vår. XXII.) J. A. Lindblads förlag.

Den levnadstecknare kan skattas lycklig, som får välja Viktor Rydberg när det gäller att för barn och ungdom ställa fram bilden av någon av våra märkesmän. Här behövs inget pedagogiskt pekfinger för att hålla fram de efterdömliga sidorna, Viktor Rydbergs gestalt har sin egen okränkbara plats i en atmosfär av ädelhet och renhet.

Han, Dexippos diktare, hör också ungdomen direkt till. Ingen har starkare trott på den. Och man vill inte uppge föreställningen om att även hos denna de onda tidernas ungdom finns innerst resonans för den idealitet som var livsvillkor för Viktor Rydberg.

Med kärlek och pietet har Fanny Ekenstierna fullgjort sitt arbete.

ELLEN KLEMAN.

Hem och hushåll, årsbok 1823, utgiven av Föreningen för Rationell Hushållning och Kooperativa Förbundet, Stockholm.

Spara! Så lyder ordern i all hushållning. Spara betyder i regel inskränkning. För husmodern är sparsamheten ofta av annan natur. Spara kan här betyda förbättring.

Den billiga maten är ofta i fysiologisk sammansättning överlägsen de dyra fisk- och köttträterna. En väl skött ekonomi borgar ej endast för det egna hemmets bästa. Den är också grunden för hela landets ekonomiska bästa. De värden den väl inredda och väl skötta bostaden ger kunna ej mätas i siffror. De äro därför i dubbel mening av oskattbar natur.

I ovannämnda *Årsbok för Hem och Hushåll* belysas dessa tre sparsamhetsområden från olika håll. I »Det stora hushållet» av Anders Örne, »Konsumtionsföreningen Stockholm» av Nils Willner, »Rationell Hushållning» av E. Bergström och I. Walin, måste husmodern få känning med det allmännas beroende av den enskilda hushållningen. — T. Tunbergs artikel om: »Vår folkföda» och Ivan Bolins om: »Våra födoämnens beredning» kasta var på sitt sätt nytt ljus över gamla brister. — Den svenska trädgårdsodlingen belyses från olika synpunkter av Gunnar Andersson och Märta Karlgren. — Vidare är att framhålla artiklarna om våra bostäder, vilka i hög grad föra bostadsproblemet till sitt rätta plan: kunskapen om vad som bör krävas av en god bostad.

Ren förströelseläsning bjudes i en spirituell artikel om: »Kvinnan bakom disken» av Else Kleen. — För den rent materiellt kunskapstörstande är sörjt i en artikel om: »Såser» och deras betydelse för uppiffningen av den dagliga matlagningen.

T. H-N

HERTHA

Tidskrift för den svenska kvinnorörelsen, utgiven av **Fredrika-Bremer-Förbundet**.
Redaktör: *Ellen Kleman*.

Förbundsmedlemmar erhålla tidskriften till ett pris av kr. 5:50, varvid prenumerationskostnaden sker direkt genom **Fredrika-Bremer-Förbundets byrå, 48 Klarabergsgatan, Stockholm**. *Icke-förbundsmedlemmar* prenumerera å närmaste postanstalt eller i bokhandel. Pris för postupplaga: $\frac{1}{1}$ år kr. 6:50; $\frac{1}{2}$ år kr. 3:50; $\frac{1}{4}$ år kr. 1:90. Lösnummer 65 öre. Redaktion och expedition: 48 Klarabergsgatan II, Stockholm. Redaktions-tid: tisdagar och fredagar kl. 1—3. Allm. T. Norr 48 50, Riks 27 62. Expeditionen: kl. 11—4 varje söckendag. Allm. T. Norr 48 50, Riks 27 62.

Tidning för Lärarinnor

utkommer sedan 1898 med ett nr i veckan.
Redaktris: *Anna Hammar dahl*. Adress:
Pipersgatan 9, Stockholm. Utgår till skolhusen,
speciellt å landsbygden, över hela Sverige. Kom-
munernas annonsorgan vid ledigförklarande av
skoltjänster.

Tidning för Lärarinnor fyller 1923 25 år.

Collan-Oljan

Världens förnämsta läder-
preservativ, gör skodonen
absolut vattentäta och minst
dubbelt varaktiga.

A.-B. Collan-Olje-Fabriken
T. OLSEN - STOCKHOLM

Annons

för HERTHA upptagas av
fröken **INGEBORG BERG-**
STRÖM, Östermalmsg. 31.
Rikst. 75783. Riks 75783

A. OLSSON
BLOMSTERHANDEL
KLARABERGSGATAN 23

Allm. Tel. Norr 564 Riks Tel. 89 87

FÖRSTKLASSIGA VAROR!
SMAKFULLT ARBETE!
BILLIGA PRISER!

REKOMMENDERAS

STOCKHOLMS KJOLFABRIK
Malmkillvadsgatan 9, 2 tr.

Billiga Kjolar
och **Klädningar**

av egen tillverkning.
Beställningar utföras på dagen.
Stockholms största specialaffär för kjolar.
Försäljning utan mellanhänder,
direkt till allmänheten.

INNEHÅLL.

- Kvinnas behörighet till statstjänst.** Av *Axianne Thorstenson.*
- Romkongressen.**
- Gift kvinnas medborgarskap.** Av *Mathilda Staël von Holstein.*
- Kringblick.**
- Kvinnors tillträde till prästerliga tjänster.** Av *Emilia Fogelklou.*
- Marie Lenéru och hennes verk.** Av *Jane Gernandt-Claine.*
- När mormor skulle gifta sig.** Av *Pehr Johnsson.*
- De senaste årens kvinnorörelse i Österrike.** Av *Olga Misár.*
- Från F.-B.-F.-kretsarna.**
- Notiser från bokvärlden.**

Trädgårdens behov av

FRÖ

Blomsterlök — Växter — Gödsel-
ämnen - Redskap - Utrotningsmedel
mot skadeinsekter och parasitsvam
par m. m. fylles fördelaktigast hos

A.-B. NORDISKA FRÖHANDELN

Mästersamuelsgatan 45, Stockholm C.

Telefoner 317 25 — Norr 142 20.

RIKHALTIG, BESKRIVANDE KATALOG PÅ BEGÅRAN.

FREDRIKA-BREMER-FÖRBUNDETS

— SJUKKASSA —

för bildade självförsörjande kvinnor

Expeditionen: KLARABERGSGATAN 48 "

OBS.! Öppen endast tisdagar kl. $\frac{1}{2}$ 11— $\frac{1}{2}$ 1, fredagar $\frac{1}{3}$ 3—4. **OBS.!**